

Araştırma Makalesi • Research Article

Yunan Başbakanı İoannis Metaksas'ın Ankara Ziyareti ve Akisleri (18-22 Ekim 1937)

The Visit of Greek Prime Minister Ioannis Metaxas to Ankara and its Repercussions (October 18-22, 1937)

Özlem Yıldırım Kırış^{a,*}

^a Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, 53020, Rize/Türkiye.
ORCID: 0000-0001-8901-4190.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 25 Nisan 2023

Düzeltilme tarihi: 20 Mayıs 2023

Kabul tarihi: 05 Haziran 2023

Anahtar Kelimeler:

Türkiye

İoannis Metaxas

İsmet İnönü

Ankara

Yunanistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received April 25, 2023

Received in revised form May 20, 2023

Accepted: June 05, 2023

Keywords:

Turkey

Ioannis Metaxas

İsmet İnönü

Ankara

Greece

ÖZ

İoannis Metaxas, 1871'de Kefalonya'da doğdu. Metaxas, yirmi yaşında Atina Harbiye Mektebini teğmen rütbesiyle birincilikle tamamladı ve tahsilini geliştirmek üzere Almanya Harp Akademisine gitti. Balkan Savaşlarında görev alan Metaxas, 1915 senesinde Erkânî Harbiye Reisliğine getirildi. Venizelos'un iktidara gelmesinden sonra Venizelos ile anlaşamayan Metaxas, vazifesinden ayrıldı ve 1917 yılında siyaset hayatına atıldı. 1936 da kurulan Demircis Kabinesinde, Harbiye Nazırlığı görevinde bulundu daha sonra Başbakanlık görevine atandı. General Metaxas, 4 Ağustos 1936'da geniş yetkilere sahip olarak Hükümet Reisi oldu.

Bu çalışmada Yunanistan Başbakanı İoannis Metaxas'ın 18-22 Ekim 1937'de Türkiye'ye yaptığı ziyaret ve bu ziyaret kapsamında İstanbul ve Ankara'daki görüşme ve temasları değerlendirilmiştir. Metaxas'ın Ankara'da yapmış olduğu ikili müzakereler Türk-Yunan ilişkilerinin seyri ve Balkan Antantı birliği açısından büyük önem taşımıştır. Metaxas, Ankara ziyaretinde Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü ve Başbakan Vekili Celal Bayar ile ikili görüşmeler yapmıştır. Ankara'da çeşitli yerleri ve kurumları ziyaret eden Metaxas, şehir halkı tarafından ilgi, coşku ve sevgiyle karşılanmıştır.

ABSTRACT

Ioannis Metaxas was born in Cephalonia in 1871. At the age of twenty, Metaxas graduated from the Athens Military Academy with the rank of lieutenant and proceeded to the German Military Academy to further his studies. Metaxas, who served in the Balkan Wars, was promoted to the position of Chief of the Military Staff in 1915. After Venizelos came to power, Metaxas, who could not reconcile with Venizelos, left his duties, and embarked on political life in 1917. He served as the Minister of War in the Demircis Cabinet formed in 1936 and was later appointed as the Prime Minister. On August 4, 1936, General Metaxas became the Head of Government with extensive authority.

The present study analyzed the visit of Greek Prime Minister Ioannis Metaxas to Türkiye on October 18-22, 1937, and his meetings and contacts in İstanbul and Ankara within the scope of this visit. Metaxas' negotiations in Ankara were of great significance for the course of Turkish-Greek relations and the unity of the Balkan Entente. Metaxas met with Mustafa Kemal Atatürk, Prime Minister İsmet İnönü, and Deputy Prime Minister Celal Bayar during his visit to Ankara. Metaxas visited various sites and institutions in Ankara and was welcomed with interest, enthusiasm, and love by the people of the city.

1. Giriş

Geçmişten bugüne Türk-Yunan ilişkileri Türk dış politikası içinde tarihsel boyutuyla ele alınan başlıca konular arasında yer almıştır. Türk-Yunan ilişkileri, Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ve özellikle de Milli Mücadele zamanında gergin ve sorunlu bir seyir almıştır. Milli Mücadelenin Türkiye lehine başarıyla tamamlanması ve ardından imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye siyasi, hukuki, askeri, ekonomik her alanda bağımsızlığını dünyaya ilan etmiştir. Bu makalede 1937 yılında Yunan Başbakanı

Metaxas'ın Türkiye'yi ziyareti yoluyla gerçekleşen diplomatik temasların ve dostluk yolunda atılan karşılıklı adımların iki ülke arasındaki ilişkilere olan katkısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Tarihsel boyutu içerisinde Türk-Yunan ilişkileri genel hatlarıyla sorunlu bir durum arz etmiş olsa da çalışmada değerlendirilen dönemde ikili ilişkilerin oldukça iyi bir hal aldığı anlaşılmaktadır. Devletlerarası ilişkilerde lider ve liderin takip ettiği diplomasi dili büyük önem taşımaktadır. Bu noktada Mustafa Kemal Atatürk ile Metaxas'ın barışçıl bir yaklaşım ve sağduyuyla iki ülke arasındaki konuları ele almaları, kullanılan diplomasi dili ve atılan adımlar geçmişten süre gelen Türk-Yunan ilişkilerinin

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: ozlem.yildirim@erdogan.edu.tr

e-ISSN: 2149-4622. © 2019 Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır. [Hosting by TÜBİTAK ULAKBİM JournalPark. All rights reserved.]

dostça olabileceği düşüncesini kuvvetlendirmesi bakımından dikkate değer bir öneme sahiptir. Bu çalışmada T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinden, Türk basınından, telif ve tetkik eserlerden, istifade edilmiştir. Türk Dış Politikası konusunda yazılan eserler ve Türk-Yunan ilişkileri başlıklı çalışmalar incelenmiştir. Türk basınından; Ulus, Tan, Kurun, Son Telgraf, Yeni Asır, Haber, Son Posta, Cumhuriyet, Akşam, Halkın Sesi, Anadolu, Yeni Asır, İkdam 'Sabah Postası', Türk Dili, Vakit, Yedigün ve Serveti Fünun 'Uyanış' Dergisi'nde araştırma konusu ile ilgili haberler incelenmiştir. Araştırma makalesi ile cumhuriyetin ilk dönemlerinde Türk-Yunan ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen diplomatik ziyaretlerin dış politikaya olan etkileri ortaya konularak bu alandaki çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmiş ve ikili ilişkilere yön veren diplomatik mahiyetteki ziyaretlerin önemi ortaya konulmuştur.

Bu nedenle cumhuriyetin ilk dönemlerinde Türk ve Yunan liderlerinin diplomasi dili ve gerçekleşen ziyaretler ikili ilişkilerin gelişmesinde ne derece önemliydi? Yunan Başbakanı Metaksas'ın Türkiye ziyareti Türk siyasi hayatında ve kamuoyunda nasıl bir karşılık gördü? Metaksas'ın Türkiye'ye olan bakış açısı ikili ilişkilerin seyrini nasıl etkiledi? Balkan Antantının Türk-Yunan ilişkilerine ve her iki ülkenin dış politikasına olan yansımaları nelerdi? İkinci Dünya Savaşı öncesi Balkanlar ve Akdeniz'de, İtalyan tehdidi Türk-Yunan yakınlaşmasını nasıl etkiledi? Şeklindeki sorular araştırmanın başlıca soruları olmuş ve bu suallere cevaplar aranmıştır.

Yunanistan'ın Başbakan düzeyinde Türkiye'ye gerçekleştirdiği söz konusu ziyaret iki millet arasındaki sorunların aşılmasına ve ikili ilişkilerin olumlu bir hal almasına katkıda bulunmuştur. Ziyaretin sonunda verilen mesajlardan ziyaretin Türk siyasi çevrelerince olumlu karşılandığı görülmüştür. Nitekim Yunan Başbakanı Metaksas da Ankara'dan ayrılırken yapmış olduğu açıklamada görüşmelerin iki devlet adına çok faydalı geçtiğini ve gelecek konusunda iyimser bir hava bıraktığını belirtmiştir. Yine müzakereler sonunda yayınlanan Türk-Yunan Ortak Bildirisi de görüşmelerin olumlu geçtiğini destekleyen önemli bir açıklama olmuştur. Yunan Başbakanı Metaksas'ın ziyaretinin; Türk siyaset gündeminde, basında ve kamuoyundaki etkisi ile Metaksas'a olan bakış açısı detaylı bir şekilde incelenmiş, bu sahada eksik kaldığı düşünülen noktalara bu çalışmanın katkı sağlaması amaçlanmıştır. Ziyaret esnasında iki ülke arasında görüşülen ortak meselelere ve uluslararası gündemde yer alan konulara yer verilerek söz konusu dönem aralığındaki siyasi söylemlerin iki ülke gündeminde nasıl bir karşılık bulduğu tetkik edilmiştir. Bu bağlamda Türk basınına yansıyan haberlerdeki bilgi, duygu ve düşüncelere temas edilerek Metaksas'ın ziyaretinin Türk kamuoyundaki yankıları değerlendirilmiştir.

İncelemede Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanaklarında Metaksas'ın Türkiye'ye gelişine dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde ise konuyla ilgili sınırlı sayıdaki belgeden yararlanılmıştır. Türk Dış Politikası ve Türk-Yunan ilişkileri ile ilgili incelenen eserlerde genel konulara yer verildiği ancak Metaksas'ın politikalarına ve Türkiye ziyareti ile alakalı bilgilere yer verilmediği ya da

sınırlı bir biçimde değinildiği görülmüştür. Araştırma da Türk basınından farklı görüş açısına sahip gazetelere yer verilerek Türk basının konuya olan ilgisi ve bakışı detaylı ve çok yönlü bir şekilde tahlil edilmiştir. Ancak Yunan kaynaklarına ulaşılamadığı için çalışmada yeterince yer verilememiştir. Bu husustaki eksiklik Metaksas'ın 1937 yılı Türkiye gezisinin Türk ulusal gazetelerinde yer verilen Le Messenger d'Athenes, Elefteron Vima, Katimerini, Vradini, Atinaika Nea, Proia isimli Yunan gazetelerindeki yansımalarının incelenmesiyle giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Richard Clogg'un, 'Modern Yunanistan Tarihi' adlı eserinden istifade edilmiştir.

Milli Mücadelenin başarıyla sonuçlanmasının ardından imzalan Lozan Barış Antlaşması, Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Türkiye'nin kazandığı bağımsızlık ve ulus devlet kurma hakkı uluslararası sahada kabul edilmiş ve onaylanmıştır (Fırat, 2015: 336). Türk-Yunan ilişkilerinin seyrine bakıldığında, 1928'de Yunanistan'da iktidara gelen Venizelos Hükümeti iktidarını korumaya devam etmiş ve Türkiye'nin Balkanlar bölgesindeki işbirliği önerilerine sıcak bakmaya başlamıştır (Barlas, 1999: 362). 1929 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında dostluk belirgin bir hal almıştır. Bu yılda Mehmet Enis Akaygen Atina'ya Ortaelçi olarak atanmıştır. Yeni elçi Yunan Cumhurbaşkanına güven mektubunu sunmuş ve Atatürk'ün iyi dileklerini de iletmiştir (Şimşir, 2017: 241).

1930 yılında Türkiye'de Atatürk dönemi, Yunanistan'da Zaimiz ve Venizelos iktidarı zamanında (Şimşir, 2017: 243) Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler kademeli şekilde gelişme seyri göstermiştir. İki ülke arasında nüfus mübadelesinden kaynaklı siyasal ve ekonomik meseleleri neticelendirmek amacıyla 10 Haziran 1930'da Ankara Sözleşmesi imzalanmıştır. Antlaşma ile birlikte yerleşme yılı ve doğum yeri ne olursa olsun İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkeri'nin tamamı yerleşmiş tanımının içerisine alınarak iki ülkenin azınlıklarına ait mallar hususunda bazı düzenleme ve değişiklikler yapılmıştır (Yalçın vd., 2004: 419-420; Fırat, 2015: 346). Antlaşma sayesinde Lozan'dan kalan önemli bir anlaşmazlık çözümlenmiş ve iki komşu millet arasındaki ilişkilerde yeni bir safha açılmıştır. Başbakan İsmet Paşa, antlaşmanın imzalandığı gün Yunan Başbakanı Venizelos'a göndermiş olduğu mektupta iki ülke arasında yeniden dostane ilişkilerin tesis edilmesinden dolayı duyduğu memnuniyeti iletmiş ve Venizelos'u Ankara'ya davet etmiştir. 19 Haziran tarihli mektupla Venizelos bu daveti kabul ettiğini bildirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Yunan Meclisinde antlaşmanın tasdiki hararetle tartışılmasına sebep olmuşsa da nihayetinde antlaşma her iki devletin Meclisi'nde üyelerin oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Mübadele Antlaşmasının onaylanması, Balkan birliğinin kurulmasına katkı sağlamış Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin hızlı bir şekilde gelişmesine neden olmuştur (Gönlübol ve Sar, 2014: 68). Böylece Türkiye ile Yunanistan arasında altı-yedi yıldır süre gelen anlaşmazlık sona ermiştir (Atabay, 2014: 125). Gelişen ikili ilişkiler sonucunda Türkiye-Yunanistan dostluğu uluslararası sahada ve bilhassa Milletler Cemiyeti toplantılarında takdir ile karşılanmıştır (Aras, 2010: 144).

İki ülke arasında çeşitli zaman aralıklarında gerçekleşen ziyaretlerde Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesinde etkili olmuştur. Yunan Başbakanı Elefteros Venizelos, davet

üzerine 27-31 Ekim 1930'da Türkiye'ye gelmiştir. (Şimşir, 2017: 247). İstanbul ve Ankara'yı ziyaret eden Venizelos İstanbul'da Rum Ortodoks Patrikhanesi'ni ziyaret eden ilk Yunan başbakanı olmuştur (Çelikkol, 2015: 38).

Venizelos'un bu ziyareti sonunda, Ankara'da Türkiye ve Yunanistan arasında Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma 30 Ekim 1930 günü Ankara'da, Türkiye adına İsmet Paşa ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey ile Yunanistan adına Başbakan Venizelos ile Dışişleri Bakanı A. Mihalakopoulos tarafından imzalanmıştır (Şimşir, 2017: 247). 1930 Antlaşması iki ülke arasındaki soğukluğu ortadan kaldırmış, Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir dönemin başlaması için fırsat olmuştur (Binark, 1998: 33). Venizelos'un bu ziyareti sırasında iki antlaşma daha imzalanmıştır. Bu antlaşmalar; Deniz Kuvvetlerinin Sınırlanması Hakkında Protokol ve İkamet, Ticaret ve Seyrüsefain Sözleşmesi'dir (Atabay, 2014: 125).

22 Şubat 1931 günü ise Türk-Yunan Dostluk Antlaşması ve Ek Protokol, TBMM'de 1752 sayılı yasa ile onaylanmıştır. Onay belgelerinin Atina'da karşılıklı alınıp verilmesi kararlaştırılmıştır (Şimşir, 2017: 247). Türkiye Başbakanı İsmet Paşa, Yunanistan Başbakanı Venizelos'un ziyaretine karşılık olarak, Ekim 1931'de Yunanistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. İnönü'ye Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey de eşlik etmiştir. Bu ziyaret Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesine önemli bir katkı sağlamıştır (Atabay, 2014: 125). 14 Ocak 1933'te Çankaya Köşkünde Atatürk tarafından yeni Yunan Elçisi Constantin Sakellaropoulos'u kabul edilmiştir.

Yunanistan'da Venizelos hükümetinin düşmesiyle yeni hükümeti Pangalos Çaldaris kurmuştur. Yunanistan'ın yeni Başbakanı Çaldaris beraberinde Dışişleri Bakanı Demetre Maximos ve İktisat Bakanı ile 10-14 Eylül 1933'te Türkiye'yi ziyaret etmiştir. 11 Eylül'de Ankara'da Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından kabul edilmiştir. Yunan Başbakanı'nın bu ziyareti sonunda 14 Eylül 1933 günü, Ankara'da Türkiye ile Yunanistan Arasında İtten Anlaşma Paketi adlı yeni bir antlaşma imzalanmıştır. Pakt TBMM tarafından 6 Mart günü ve 2384 sayılı yasa ile onaylanmış, 12 Mart 1934'te yürürlüğe girmiştir (Şimşir, 2017: 251, 252,253). Askerlik ve güvenlik konularında işbirliğini tesis eden bu antlaşmanın yanı sıra 22 Aralık 1933 ve 10 Kasım 1934 yıllarında iki Takas Antlaşması imzalanmıştır. (Firat, 2015: 350). Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos'un, 12 Ocak 1934'te Türkiye Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı Nobel Barış Ödülüne aday göstermek amacıyla Oslo Nobel Ödülü Komitesi'ne bir mektup göndermesi iki ülke arasındaki dostluğun geldiği noktayı göstermesi açısından önem arz etmiştir (Atabay, 2014: 125).

Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin aşama aşama gelişmesinde iki faktör etkili olmuştur. Bunlardan ilki İtalya'nın Akdeniz'deki politikasına karşı iki ülkenin yakınlaşması diğeri ise Mustafa Kemal ve Venizelos gibi iki önemli devlet adamının Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesi için vermiş oldukları destektir (Gönlübol ve Sar, 2013: 70). Bu doğrultuda Venizelos'un dış politikadaki en büyük başarısı Türkiye ile olan ilişkileri düzeltmesi ve iki ülke tarihinde ilk kez ilişkileri dostluk seviyesine taşıması olmuştur (Çelikkol, 2015: 38). Nitekim Yunanistan 1930'larda dış politikasını büyük oranda Türkiye'nin tutumu ve kaygılarını dikkate alarak yürütmeye başlamıştır. Bu

sayede Türkiye ve Yunanistan Akdeniz'de İtalyan tehlikesinin ortaya çıkışıyla birlikte birbirleriyle ve İngiltere'yle olan ilişkilerinde eskiye nazaran çok daha olumlu ve yapıcı hareket etmeye başlamışlardır (Gürel, 2018: 70-71).

Türkiye ile Yunanistan arasında başlayan dostluk ve iyi komşuluk ilişkileri kısa zamanda Balkanlar'daki diğer devletler üzerinde de etkili olmuştur. (Atabay, 2014: 185). Ayrıca İtalya lideri Mussolini'nin Akdeniz'deki bölge ülkelerine ilişkin emperyalist açıklamaları Balkan devletlerini birbirlerine daha da yakınlaştırmıştır (Sandıklı, 2014: 85). Bu gelişmelere ek olarak Avrupa genelinde revizyonist ve anti revizyonist ayrışmasının yaşanması da Balkan coğrafyasında dayanışma yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur (Hatipoğlu, 1997: 157). Daha önce imzalanmış olan Locarno Antlaşmaları, Kellogg Pakti ve Küçük Antant gibi ittifakların yapılması da Balkanlar'daki işbirliğine olumlu yönde etki etmiştir (Atabay, 2014: 185). İkili ilişkilerde balkan birliğinin temeli Türk-Yunan anlaşması olmuş ve 9 Şubat 1934'te Atina'da toplanan dört Balkan devleti Dışişleri Bakanları, Balkan Antantını imzalamıştır. Balkan Antantını imzalayan devletler Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya olmuştur (Akşin, 1991: 263; Kamel, 2014: 98). Antantın amacı ortak tehlikeye karşı birlikte hareket etmek, sınırları güvence altına almak ve siyasi sahada işbirliği yapmaktır (Kamel, 2014: 98). Bu doğrultuda 1936 yılında Boğazların statüsünü belirleyen ve Türk egemenliğini tesis eden Montreux Boğazlar Konferansı ve Sözleşmesi, Balkan devletleriyle birlikte Yunanistan tarafından da olumlu bir şekilde karşılanmıştır. Yaşanan siyasi bunalımlara ve General Metaksas'ın 1936 Ağustos'unda diktatörlüğünü ilan etmiş olmasına rağmen, Yunanistan'ın Türkiye ile olan ilişkilerinde bir değişiklik yaşanmamıştır (Hatipoğlu, 1997: 209). Nitekim 1936 yılında Yedigün Dergisinde Şakir Rasim tarafından Yunan Başbakanı Metaksas ile gerçekleştirilen mülakatta, kendisine yöneltilen "Boğazlar Konferansına Yunan Hariciye Nazırı sıfatıyla neden iştirak etmediniz?" sorusuna Metaksas:

"Dost ve müttefik Doktor Tevfik Rüştü Aras'a yardım için Montrö'ye gitmeyi ne kadar arzu etmiştim bilseniz. Fakat dâhili siyasete müteallik işler buradan ayrılmama fırsat vermedi. Montrö müzakereleriyle çok alakadar oluyorum, oradaki baş murahhasımızla telefonla temastayım. Ümit ederim ki Boğazlar meselesi kolay bitecektir Dostumuz ve müttefikimiz Türkiye'nin büyük bir güçlüğü çatacağını zannetmiyorum" sözleriyle Boğazlar konusunda Türkiye'ye olan desteğini dile getirmişti (Rasim, Yedigün, 29 Temmuz 1936:3-4).

Türk-Yunan ilişkilerini geliştirmek üzere, 1937'nin Mayıs ayında Londra'da ziyaretlerde bulunan İsmet İnönü, Türkiye dönüşü öncesi Yunanistan'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Selanik'e 24 Mayıs 1937'de ulaşan Başbakan İsmet İnönü, burada Atatürk Evini ziyaret etmiştir. Başbakan İsmet İnönü, Selanik'ten Atina'ya geçmiş ve burada Başbakan Metaksas ile devlet erkânının yakın ilgisi ile karşılanmıştır (Öztaş ve Kınalı, 2021: 573). 2 Ekim 1937 de ise Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak Atina'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Çakmak Atina'da ilk görüşmesini Başbakan ve Savunma Bakanı Metaksas ile yapmış daha sonra Kral tarafından kabul edilmiştir. Çakmak'ın Yunanistan'ı ziyaretinden iki hafta kadar sonra Başbakan

Metaksas Türkiye gezisine çıkmıştır (Ertan ve Demirtaş, 2022: 176-177). Öyle ki 1937 yılında iki ülke arasında karşılıklı olarak gerçekleşen üst düzeydeki bu ziyaretlerle, ikili ilişkilerin pekiştirilmesi için büyük çaba harcanmıştır. Celal Bayar ve Metaksas'ın Atina ve Ankara'yı ziyaretleri sonunda 1938 yılı Nisan ayında yeni bir Türk-Yunan antlaşması imzalanmıştır (Hatipoğlu, 1997: 209-210).

İoannis Metaksas'ın Hayatı

Yunan tarihi için önemli bir isim olan General İonnis Metaksas, 12 Eylül 1871'de Kefalonya'da İtaliya kasabasında doğmuştur. Ecdadı Bizans'ın asil ailelerinden olup İstanbul'un fethinden önce Kefalonya'ya göç etmiş Metaksas ailesidir. Metaksas 20 yaşında Atina Harbiye Mektebini teğmen olarak birincilikle tamamlamış ve tahsilini geliştirmek üzere Almanya Harp Akademisine gitmiştir (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5; Ulus, 19 Ekim 1937:5; A. Hilali, Akşam, 30 Ocak 1941: 5). 1885'te başladığı Evelpidon Kara Harp Okulu'ndan mezun olduğu zaman aralığı, Yunanistan'da Megali İdeanın yükselişe geçtiği yıllardır. 1894 yılında hız kazanan Yunan milliyetçiliğinden Metaksas da etkilenmiştir (Tağmat, 2015: 149). 1899'dan 1903'e kadar Berlin Harp Akademisinde tahsiline devam etmiş ve bu akademiye birincilikle bitirmiştir (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5; Ulus, 19 Ekim 1937:5). Metaksas'ın Almanya'da aldığı eğitim, onun Alman disiplini edinmesinde önemli bir katkı sağlamıştır (Tağmat, 2015: 149).

Fransızca, Almanca ve İtalyanca dillerine vakıf olan General Metaksas, boş zamanlarında edebiyat ile meşgul olmuştur. Metaksas konuşması ve davranışlarıyla nazik biri olarak tanınmıştır. Ayrıca müşfik bir insan olarak nitelendirilen Metaksas aile ve şahsi hayatında sade ve asil, mecbur olmadıkça sert kararlar almayan, birinci sınıf askeri bir yazar olarak nitelendirilmiştir (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5). Kıtalarda ve Genelkurmay dairesinde önemli hizmetlerde bulunmuş arkadaşları arasında umumi askeri bilgisinin fazlalığı ve sahip olduğu yüksek insani vasıflarıyla kendisini göstermiştir (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5; Ulus, 19 Ekim 1937:5).

Metaksas ve Eleftherios Venizelos'un ilk karşılaşmaları 6 Ekim 1910'da Başbakan Venizelos'un Metaksas'ı görüşmeye çağırması ve Metaksas'a özel danışmanlık teklif etmesiyle başlamıştır. 1910 yılında Metaksas Yüzbaşı rütbesi ile bu görevi kabul etmiştir. Balkan Savaşları sırasında savaş planlarını hazırlayan ve diplomatik sahada önemli görevler üslenen Metaksas, Balkan savaşları sonunda elde ettiği başarıların ardından terfi ettirilmiştir ve Makedonya Genel Komutanlığı'na atanmıştır (Tağmat, 2015: 149). 1912-1913 yıllarında ordunun seferberlik dairesi müdürü olmuş, 1915 senesinde ise Erkânı Harbiye Reisliği görevine başlamıştır (Haber, 30 Ocak 1941: 5; Tosun, 2002: 42).

1915 yılı Türkiye ve Yunanistan için büyük önem taşımıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllara denk gelen bu tarihte müttefiklerin Çanakkale'ye asker çıkartması için Yunanistan'a Anadolu'da toprak vaat etmelerine Metaksas hazırladığı muhtırayla karşı çıkmıştır. Bu konuda sıkı bir kralcı olan Metaksas ile İngiliz yanlısı Venizelos arasındaki görüş ayrılığı kısa müddet sonra Venizelos ve kral çatışmasına dönüşmüş ve bu olay Yunan tarihinde Ulusal Bölünme şeklinde adlandırılan süreci başlatmıştır (Tağmat, 2015: 150). General Metaksas Venizelos'un iktidara

gelmesinden sonra Venizelos ile anlaşamayınca vazifesinden ayrılmış, 1917 yılında siyasi hayata atılmıştır. Ancak Kral Konstantin'in iktidardan düşmesiyle artık ülkede kalamayacağını düşünen Metaksas, 1917'den 1920 senesine kadar Korsika, Sardonya ve İtalya'da yaşamak zorunda kalmıştır (Haber, 30 Ocak 1941: 5). Venizelos'un 1920 yılı seçimlerini kaybetmesi ve (Tağmat, 2015: 150) Kral Konstantin'in tekrar iktidara gelmesiyle Metaksas Atina'ya gelmiş ve Kral yanlısı Serbest Fırkayı kurmuştur (Haber, 30 Ocak 1941: 5). 1921'de Yunanistan'a dönen Metaksas, 1923 ve 1924 yıllarında siyasi parti reisi olarak askeri diktatörlük aleyhinde mücadele etmiştir (Ulus, 19 Ekim 1937: 5). Yunanistan'da yaşanan iç gelişmeler nedeniyle hükümet ve ordu ile anlaşamayan Metaksas, ülkesinde darbe teşebbüsünün ardından 1923 de tekrar İtalya'ya gitmek zorunda kalmıştır. Yunanistan'da cumhuriyetin ilanı ile genel af çıkması sonucu Metaksas yeniden ülkesine dönmüştür (Haber, 30 Ocak 1941: 5). Yunanistan 1923 de sulha kavuştuktan sonra da çetin mücadelelere sahne olmuştur (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937: 1).

Metaksas 1926 yılında yapılan seçime katılmış ve Eleftherofronon Fırkası Reisi sıfatıyla yer aldığı parti 60 milletvekili çıkarmıştır. Seçimden sonra tesis eden Zaimis Kabinesine Münakalat Nazırı sıfatıyla ve fırkanın iki milletvekili ile birlikte katılmıştır (Ulus, 19 Ekim 1937: 5; Akşam 30 Ocak 1941: 5). 1928'de Venizelos'un yeniden iktidara gelmesiyle Metaksas siyasetten uzaklaşmıştır. Metaksas politikadan uzak kaldığı süreci bilhassa 1931 senesini yaşamının en kötü yılı olarak değerlendirmiştir. Ancak kısa bir süre sonra Venizelos'un 1932 seçimlerini kaybetmesiyle birlikte kurulan ancak kısa ömürlü olan Kral yanlısı Tsaldaris hükümetinde görev almıştır (Tağmat, 2015: 150).

Böylece Metaksas 1933'te fırka reisi sıfatıyla Yunan Meclisinde vazife almıştır. 1935 senesinde Kral Yunanistan'a döndükten sonra, 1936 da kurulan Demertzis Kabinesinde Harbiye Nazırlığı görevinde bulunmuş (Ulus, 19 Ekim 1937: 5) Demertzis'in 1936 yılında ölümü üzerine Kral II. Georgias Başbakanlık vazifesini Nisan 1936 da Özgür Düşünceler Partisinin başkanı General İoannis Metaksas'a vermiş (Tağmat, 2015: 151, Clogg, 2007: 142, 143). Metaksas için iktidar yolu beklenmedik bir şekilde açılmıştır. Bu gelişmelerin yaşandığı günlerde Yunan siyasi hayatına yön veren; Venizelos, Papanastasiyu, Kondilis, Konduriotis ve Zaimis gibi liderler 1936 yılında birkaç ay içinde hayatını kaybetmiş bu durum Metaksas'a avantaj sağlamıştır (Gürel, 2018: 78, 79).

Yunanistan, 1932-1936 yılları arası dönemde Venizelos taraftarları ile Kralcıların kıyasıya rekabetine tanıklık etmiştir. General Metaksas, Yunanistan'da hız kazanan grev hadiseleri ve Selanik'te yaşanan olaylarda on dört işçinin hayatını kaybetmesiyle yaşanan siyasal bunalımı lehine çevirmeyi başararak (Tağmat, 2015: 150, 151). 4 Ağustos 1936'da bir darbe ile geniş yetkilere sahip olarak Hükümet Reisi olmuştur (Ulus, 19 Ekim 1937: 5; Haber, 30 Ocak 1941; Tağmat, 2015: 151). 1935 senesine kadar cumhuriyet rejimi ile yönetilen Yunanistan'da yeniden kraliyet rejimine dönmüş ve General Metaksas ülkede dikta rejimi kurmuştur (Saray, 2010: 25). Kral ve Metaksas 4 Ağustos'ta Anayasanın rejimi belirleyen en önemli esaslarının askıya alındığını duyurmuşlardır. Yunan Parlamentosu resmen

kapatılmış, basına sansür getirilmiş ve işçilerin belirli hizmetleri yerine getirmesi kararlaştırılmıştır. Metaksas, alınan kararların geçici önlemler olduğunu söylemişse de Yunan parlamentosu on yıl boyunca açılmamıştır (Gürel, 2018: 79). Böylece Balkanlarda yeni bir dikta rejimi ortaya çıkmış, Atina'da 1936-1941 yılları arasında yönetimi kral destekli İoannis Metaksas üstlenmiştir (Hatipoğlu, 1997: 191). Özellikle ülkedeki Makedon azınlığa yönelik sert ve baskıcı bir siyaset izlenmiştir (Çelikkol, 2015: 39).

Metaksas'ın kendi diktatörlüğünü şekillendirmek için kullandığı '4 Ağustos 1936 Rejiminin' kurulması Balkanlardaki genel monarşi eğilimlerinden birini meydana getirmiştir. Eleştirenler Metaksas'ın diktatörlüğüne faşist suçlamasında bulunmuşlarsa da onun baskılı yönetimi Alman nazizm ve İtalyan faşizm hareketinden tümüyle uzak kalmıştır. Metaksas'ın yönetimi daha çok otoriter, mutaassıp ve ataerkil bir diktatörlük olup faşist söylemlerle şekillenmiştir (Clogg, 2007: 145, 146). Metaksas Yunanistan'da gazetelerin ve halkın kendisine diktatörlük isnat etmeleri konusunda ne düşündüğü sorusuna verdiği cevapta; bunların var olan kabineye karşı olanlar tarafından hükümeti zayıflatmak için uydurulmuş bir takım asılsız söylentiler olduğunu belirtmiştir. Metaksas, hükümetin kralın ve parlamento çoğunluğunun itimadına dayandığını ve parti gayreti gütmeksizin yurdun menfaatine çalıştığını dile getirmiştir. Bu dedikoduların gayelerine ulaşmaktan kendilerini alkoyamayacağını söyleyen Metaksas, reislik ettiği kabinenin amacının vatana hizmet olduğunu belirtmiştir (Rasim, Yedigün, 29 Temmuz 1936: 26).

Metaksas, Selanik'te şerefine verilen bir ziyafette Yunanistan'ın iç siyasetinde yaşanan bu gelişmeyi şu sözlerle anlatmıştır:

"4 Ağustosta Yunanistan'da, büyük bir değişiklik olmuştur. Ve bu değişiklik, Yunan tarihi için yeni bir devre açmıştır. Bugünkü nesil, bunun Yunanistan için ehemmiyetini belki gelecek nesil kadar anlayamaz. Bu büyük değişiklik, kan dökülmeden vukua gelmiştir. Bu değişiklik, esasen beklenilmekteydi. Bazı kimseler bu değişikliği geçici sanıyorlar. Hâlbuki hükümet, kuvvetli ve daimidir" (Serveti Fünun 'Uyanış' Dergisi, 8 Ekim 1936: 313). *4 Ağustos'ta vukua gelen değişikliğin ikinci sebebi de Yunanistan'da komünistlerin artmasıdır. Komünizm, sarih surette ferdietmiş olan Elenlerin karakterine uymayan ve Yunanistan'a hariçten ithal edilmiş bulunan bir maldır"* (Serveti Fünun 'Uyanış' Dergisi, 8 Ekim 1936: 317). Metaksas ölümünden sonra idealarını topluma aşılacak amacıyla gençleri, kurmuş olduğu Ulusal (Milli) Gençlik Örgütü'ne katılmaya zorlamış özellikle ülkedeki aşırı sola karşı kin besleyerek tüm öfkesini siyasal yaşamın unsurlarından çıkarmıştır (Clogg, 2007: 147). Yunanistan'da 1937 yılında Alman Nazi gençliği ile İtalyan Faşist gençliği örgütleri örnek alınarak 'Milli Gençlik Örgütü' faaliyete geçirilmiştir. Milli Gençlik Örgütü'nün (Ethnikos Organismos Neeoleas- EON) hedeflerini Metaksas şu sözlerle ifade etmiştir:

"EON örgütünün hedefleri nelerdir? Kral! Vatan! Din! Aile! Yunanistan'ın yeniden doğuşu ve 4 Ağustos Rejimi! Altını çizerek söylüyorum, eğer 4 Ağustos Rejimi olmasaydı, eğer bu rejim olmasaydı Monarşinin, Dinin, Vatanın, Aile'nin ve her şeyin nasıl çöküp gittiğini görürdünüz!.." (Hatipoğlu, 1997: 193).

Metaksas iş başına geçtiğinde ordudan fırkacılığı ve politikacılığı kökünden söküp atmış askeri vazifesini benimsemek istemeyenleri tasfiye etmiştir. Beş senelik bir müdafaa programı hazırlamış ve bir gün Yunanistan'ın saldırıya uğrayacağını tahmin ederek Garbi Trakya'dan Epir dağlarına kadar uzanan meşhur Metaksas hattını inşa etmiştir (A. Hilali, Akşam, 30 Ocak 1941: 5).

Metaksas iş başına geldiği tarihten itibaren ülkesinde yeni bir kalkınma rejimi kurmuş ve bu rejim ile ülkede ileri adımlar atılmıştır (Haber, 30 Ocak 1941: 5). General Metaksas'ın programı; barışa hizmet etmek, orduyu kayıtsız şartsız bir şekilde siyasetten uzaklaştırmak, devletin etkinliğini yeniden göstermek, ticaret, sanayi ve ziraata yön vermek, sermaye ile emek arasında uygun işbirliği şartlarını bulmak, özellikle çalışan sınıfın haklarını gözetmek şeklinde sıralanmıştır (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937: 4). Yol yapımının önemine vakıf olan Metaksas döneminde ülkede dört senede 1853 kilometre yol yapılmış ayrıca demiryolları restore edilmiştir. Memleketinin sanayileşmesine de dikkat eden Metaksas, 1937-1938 senelerinde 348 yeni sanayi müessesesinin kurulmasına öncülük etmiştir. Ülkenin dış ticareti, kalkınma ile birlikte dört sene zarfında hissedilir derece de artmış ve deniz ticaret filosuna 18 yeni gemi ilave edilmiştir (Haber, 30 Ocak 1941: 5). Ancak ülke içinde gelişen komünizm yeni kurulan hükümete göz açtırmayınca grevler birbirini takip etmiştir (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937: 4).

Ziraat sahasında Yunanistan'da Metaksas'ın iş başına geldiği dönemde ülkede ekilen toprakların tutarı 219.9500 dekar idi. Bunun 83. 5447 dekarına buğday ekilmiştir. 1939 yılında bu miktarın 935.389 dekarına buğday ekilmek şartıyla 25.891.400 dekar çıkarılmıştır. Aradaki fark yüzde seksen oranındadır ve zirai mahsuller ihracatı yüzde yirmi altı oranında artmış ithalat ise yüzde elli azalmıştır (İkdam 'Sabah Postası' 30 Ocak 1941: 5).

Şakir Rasim Çeçen, General Metaksas'a dair yapmış olduğu değerlendirmede, Yunanistan'da partilerin kendi mensuplarından kabineler oluşturdukları zamanlarda her partinin General Metaksas'ı kabinesine dâhil etmek istediğini ve bunun kabineyi teknik anlamda takviye edici bir tedbir olarak görüldüğü için yapıldığını ifade etmiştir. Metaksas'ın askeri ve siyasi meselelerde sonucu önceden ön görme ve hızlı karar verme gibi az bulunur özel bir meziyete sahip olduğuna değinmiştir (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5).

Çeçen, General Metaksas'ın bu müjdelerine örnek olarak Epir seyahati sırasında Epirililere çiftçilerin belini büken borçların yükünü azaltmayı ve bu borçların ödeme şartlarının yumuşatılması kapsayan zirai borçlar kanununun çiftçilere müjdelendiğini aktarmıştır. Yine Metaksas'ın orduyu siyasetten uzaklaştırmak için harcadığı yoğun mesaiye atıfta bulunmuştur. Yunanistan ordusunun kendisine düşen vazifeyi hakkıyla ifade edecek bir vaziyette bulunduğunu yakın tarihte Serez havalisinde yapılan manevraların açık bir şekilde gösterdiğini ifade etmiştir (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5). Çeçen yazısında şu ifadelerle yer vermiştir:

"Dost Başvekil, dahi öteden beri Atatürk'ün hayranıdır. Her ne vakit kendisiyle görüşme bahtıyarlığına nail olmuşsam, her defasında şöyle demiştir: 'Çok müstesna bir Şefiniz var. İftihar ediniz. Bu iftihar tam yerindedir. Büyük adam, pek büyük bir şahsiyet...' Ünlü konuğumuz, Atatürk inkılabını derin hayret ve takdirle takip ettiğini her fırsat zuhurunda

söylemekten memnun olur; bir Türk gazetesini tetkik ederken dedi ki: 'Benim şimdi Türkçe okuyup yazmamaklığımın sebep, eski Osmanlı idaresidir. Eğer Atatürk bu harf inkılabını eskiden yapmış olsaydı, ben de şimdi Türkçeyi, sizin Rumca'yı bildiğiniz gibi, okuyup yazacaktım. Eski diliniz ve yazınız pek çetin idi.' (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5).

"Metaksas'ın 24 Saati Nasıl Geçerdi?" başlıklı yazıda ise Metaksas sinirlenmeyen, oldukça sakin, heyecana kapılmayan, kızmayan, soğukkanlı bir kişi olarak tanıtılmıştır. İş hayatında en ufak bir aksaklık göstermeyen Metaksas için şu ifadeler kullanılmıştır:

"Metaksas, sadece eşsiz bir diplomat, mükemmel bir asker değil, aynı zamanda fevkalade aile reisiydi de. General Metaksas güzel olan her şeyi sever ve aile hayatını da her şeyden güzel bulurdu... General Metaksas her sabah evden çıktuktan sonra bir saat kadar siyah bastonuna dayanarak yürürdü. Bu bastonu, destek olduğu için değil yirmi sene evvel çok sevdiği bir arkadaşı tarafından hediye edildiği için taşırdı. Metaksas, yolda rastladığı köylülerle de daima konuşurdu." Metaksas'ın halk arasında çok tanındığı ve sevilen bir hükümet adamı olduğu belirtilmiştir. Başbakan Metaksas'ın çalışma odasının iki salondan oluştuğu ve 3600 cilt kitabı içeren geniş bir kütüphaneye sahip olduğu aktarılmıştır. General Metaksas'ın akşam saat 22 de Atina'nın Kifisya mevkiindeki evine döndüğü belirtilerek bazı zamanlar gece yarısından sonra saat iki, iki buçuğa kadar çalıştığı ifade edilmiştir (Haber, 30 Ocak 1941: 5).

Yunanistan Başbakanı İonnis Metaksas, 29 Ocak 1941 günü hayatını kaybetmiştir. Yunanistan'ın siyasi, iktisadi, zirai ve sosyal kalkınmasını tesis eden, milli müdafaasına yön veren Metaksas, Yunan milleti için milli birliğin, milli haysiyet ve müdafaanın bir sembolü olmuştur (Benice, Son Telgraf, 30 Ocak 1941: 5). Vefat ettiğinde 70 yaşında olan General Metaksas iki defa Erkan-ı Harbiye Reisliğinde görev almış, yirmi bir sene siyasetle meşgul olmuş ve dört buçuk sene Başbakanlık yapmıştır (A. Hilali, Akşam, 30 Ocak 1941: 5). Metaksas'ın ölümü üzerine Kral, Metaksas'tan boşalan Başvekâlete Yunan Bankası Umumi Müdürü Aleksandr Korizis'i atamıştır (Halkın Sesi, 30 Ocak 1941:1).

Türkiye'de Metaksas'ın ölümü derin üzüntüyle karşılanmıştır (Cumhuriyet, 30 Ocak 1941: 1). Asım Us "Metaksas'ın Ölümü" başlıklı yazısında bu teessürünün nedenini General Metaksas'ın Yunanistan'ı anarşi haline getiren parti hastalığından kurtarması, kısa zamanda ülkenin bütün milli kuvvet kaynaklarını şahsında toplaması ve Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman ülkesini her türlü tehlikelere karşı koruyacak imkânları hazırlayarak İtalya'ya karşı dik duruşu olarak açıklamıştır. (Us, Vakıf, 30 Ocak 1941: 1). Metaksas, İtalyan tehdidine karşı koymak için milliyetçilik ruhunu yakalamış ve büyük bir milli coşkuyla bu duyguyu kuvvetlendirmiştir (Clogg, 2007: 149). Ancak Metaksas ülkesinin hem İtalya hem de Almanya tarafından işgaline tanıklık etmiştir (Çelikkol, 2015: 39).

Metaksas'ın Türkler için unutulmayacak bir şahsiyet olmasının diğer bir önemli nedenini ise Birinci Dünya Savaşı sırasında Yunanistan'ın Anadolu'da maceraya girmesine muhalefet etmiş bir devlet adamı olmasını göstermiştir. Bu nedenle Metaksas'ın ölümü Yunan milleti için olduğu kadar, Türk-Yunan dostluğu içinde büyük bir kayıp olmuştur (Us, Vakıf, 30 Ocak 1941: 1). General Metaksas, Türk-Yunan

dostluğunun ve iş birliğinin samimi bir taraftarı olmuş, Lozan Muahedesinden sonra gelişen Türk-Yunan anlaşma siyaseti Metaksas'ın idaresi zamanında en ileri seviyeye ulaşmıştır (A. Hilali, Akşam, 30 Ocak 1941: 5). Metaksas Türk-Yunan dostluğuna dair vermiş olduğu bir beyanatta: "Ben Türkiye'yi her zaman sevdim. Türk halkına temsil ettiğiniz gazete ile ilan ediniz ki burada komşu hükümetin başında bir dostları vardır ve o dostta güvenebilirler" sözleriyle Türkiye'ye olan dostluk hislerini dile getirmiştir (Rasim, Yedigün, 29 Temmuz 1936:3, 4).

2. Metaksas'ın Türkiye'ye Gelişi

İkinci Dünya Savaşı öncesi Türk-Yunan diplomasisi daha da hız kazanmıştır. Balkan coğrafyasının sulhu ve bu sulhun devamı açısından Türk-Yunan diplomatik ilişkileri ilgiyle takip edilmiştir. Diplomatik temaslar bakımından Yunan Başbakanı Metaksas'ın Ekim 1937'de Türkiye'ye gelişi ve Ankara'da yapmış olduğu ikili görüşmeler iki ülke arasındaki dostane ilişkileri daha da sağlamlaştırmıştır.

Yunan Başvekil Metaksas 18-22 Ekim 1937 de Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Metaksas'ın Türkiye seyahati programına dair bilgiler verilmiştir. Planlanan programa göre; Metaksas'ın otomobile Perapalas Oteline gidecek kendilerine ayrılan dairede dinlenecek, saat 18.45'te otomobile Tophaneye hareket edilip vapurla Haydarpaşa'ya geçecek ve daha sonra özel trenle Ankara'ya doğru hareket edecekti. Müttefik devlet Başvekili Metaksas'ın Ankara'da üç gün kalacağı, Atatürk tarafından kabul edileceği ve şerefine yemekler tertip edileceği açıklanmıştır. Metaksas ve eşinin Salı günü saat onu beş geçe hususi trenle Ankara'ya ulaşması planlanmıştır. İstasyonda Başvekâlet vekili Celal Bayar, Hariciye Vekili, Hariciye Müsteşarı, Ankara Valisi, Ankara Garnizon Kumandanı, Ankara Merkez Kumandanı ve diğer kişiler tarafından karşılanacak resmi askeri törenin ardından Ankara Palas Oteline gitmek üzere hareket edilecekti (Akşam, 17 Ekim 1937: 4).

Akşam, Ankara Palas otelinde Başvekâlet Vekili tarafından misafir Başvekilin şerefine resmi bir ziyafet verilecekti. Çarşamba günü Yunan Başvekil Ankara'ya gezecek öğlen ise Hariciye Vekili tarafından şerefine tertip edilen ziyafete katılacaktı. Aynı günün akşamı Yunan elçiliğinde bir yemek ve eğlence düzenlenecekti. Perşembe günü misafir Başvekil şerefine Mareşal Fevzi Çakmak tarafından Anadolu Kulübünde bir öğle yemeği, Dâhiliye Vekili ve parti genel sekreteri Şükrü Kaya tarafından saat 17.00'de Marmara Köşkünde bir çay ziyafeti verilecekti. Saat 19.20'de Metaksas'ın hususi trenle İstanbul'a dönmek üzere hareket etmesi öngörülmüştü (Akşam, 17 Ekim 1937: 4)

İlk olarak İstanbul'a gelecek olan Başvekili Metaksas'ı karşılamak üzere Hariciye Vekâleti Kalemli Mahsus Müdürü Refik Amir ve Protokol Şefi Şevket Fuad Ankara'dan İstanbul'a gelmişlerdir (Akşam, 17 Ekim 1937: 4). Yunan Başvekili Metaksas'ın, Averof kruvazörüyle İstanbul'a geleceği bildirilmiştir. Yunan Başvekiline bu seyahatinde Hariciye Nezareti Diplomatik Tetkikler Şubesi Direktörü Papadakis, Hariciye Nezareti siyasi işler şubesi müdürü Kustas, Hariciye Kalemli Müdürü Andrulis, Hariciye kâtiplerinden Romanos, yaveri Kumandan Nobilis ve Atina Ajansı Müdürü Vekiaralis eşlik etmiştir. Averof kruvazörünü Türkiye'den Zafer ve Tınaztepe muhriplerinin Marmara

adaları açıklarında karşılayacakları ve Averof kruvazörüne limana kadar eşlik edeceklerdi. İstanbul Vali ve Belediye Reisi Muhiddin Üstündağ ve Hariciye Vekâleti temsilcilerinin Averof kruvazörüne giderek 'hoş geldiniz' dileklerini iletenekti. Metaksas, vapurla Tophanede Denizyolları rıhtımına çıktığı zaman İstanbul Kumandanı, Merkez Kumandanı, Deniz Kumandanı ve Emniyet Müdürü tarafından karşılanacağı, askerin resmi selamlama da bulunacağı ve bandonun Yunan Milli Marşı ile İstiklal Marşını çalacağı bildirilmiştir (Akşam, 17 Ekim 1937: 1)

Beklenen gün gelmiş Yunan Başbakanı ve Hariciye Nazırı General Metaksas ve eşi ve beraberindeki heyet saat 18.35'te Tophane Rıhtımına ulaşmıştır. İstanbul Valisi Üstündağ Yunan Başbakanı'nı Başvekâlet Vekili ve Hariciye Vekili adına karşılamaya memur edilmiştir. Yunan Başbakanı'nı karşılayacak heyet saat 15.30'da Şirketi Hayriye'nin 71 numaralı vapuru ile Tophane Rıhtımından hareket etmişler ve saat 16.00'da Yedikule açıklarında Averof'a ulaşmışlardır (Ulus, 19 Ekim 1937: 1). Averof kruvazörü Marmara'da Tınaztepe ve Zafer muhripleri tarafından karşılanmıştır (Cumhuriyet, 19 Ekim 1937: 1). Başvekâlet Kararlar Dairesi Müdürlüğü tarafından Yunan Başbakanı Metaksas'ı getirecek olan Averof zırhlısının İstanbul'a gelmesine, subay ve erlerinin üniformaları ile karaya çıkmalarına ve telsizle muhaberesine izin verilmesine dair bir kararname yayınlanmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, BCA, 30.18.1.2/79.83.10/1.)

Heyet Averof'ta askeri törenle karşılanmış Vali Üstündağ ve beraberindekiler tarafından Yunan Başbakanı'na 'hoş geldiniz' denilerek buketler takdim edilmiştir. Averof, Selimiye önlerine geldiğinde 21 top atışıyla şehir selamlanmıştır. Saat 18.15'te Averof Dolmabahçe önlerinde demirlenmiştir. Yunan Başvekili buradan şirket vapuruna geçerken Türk ve Yunan gazeteciler tarafından alkışlanmış daha sonra Tophane Rıhtımına çıkmıştır (Ulus, 19 Ekim 1937: 5; Tan, 19 Ekim 1937:7). General Metaksas Averof kruvazöründen Tophane Rıhtımına çıkarken gazetecilere beyanatta bulunmuştur (Cumhuriyet, 19 Ekim 1937: 7).

Metaksas verdiği beyanatta kardeşçe ve dostça münasebetlerin bulunduğu ve çok sevdiği Türkiye'ye gelmekten dolayı duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Metaksas, Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Atatürk ile tanışacak olmaktan dolayı duyduğu sabırsızlığı dile getirmiştir. Kendilerine karşı gösterilen sıcak ve candan karşılamayı unutmayacağını ifade eden Metaksas Türk-Yunan ilişkilerinin münasebetlerin en iyi ve en candan olanı olduğuna kimsenin şüphesi bulunmadığını ifade etmiştir. Kendisini Türkiye'de yabancı hissetmediğini aksine evinde gibi hissettiğini söyleyen Yunan General kendilerine dost ve kardeş muamelesi yapıldığını aktarmıştır (Ulus, 19 Ekim 1937: 5).

Bayan Metaksas da İstanbul'u ikinci kez ziyaret etmekten dolayı duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Bayan Metaksas otuz beş sene önce Türkiye'ye geldiğini bu nedenle Türkiye'ye çok fazla yabancı olmadığını belirtmiştir. Otuz beş sene önce Abdülhamid zamanında Türkiye'yi ziyaret ettiğini dile getiren Bayan Metaksas, o zamandan beri Türkiye'nin dünyayı hayrete bırakan büyük adımlarla ilerleyişinin görüldüğünü söylemiştir. Kendisini Türkiye'de dost bir memlekette hissettiğini belirten Bayan Metaksas

Yunan kadınlarının, Türk inkılabıyla, Türk kadınının kazanmış olduğu yeni durumla yakından alakadar olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca Yunanistan'da çok sayıda Türk'le tanıştığını da belirtmiştir (Ulus, 19 Ekim 1937: 5, Cumhuriyet, 19 Ekim 1937: 7).

Haber gazetesinden Nizameddin Nazif diğer gazetecilerden bağımsız olarak Yunan Generali Metaksas ile ayrı bir mülakat yapmıştır. Yapılan görüşmede Ege Denizi üzerinde Yunan görüşünün ne olduğu sorusuna Metaksas şu cevabı vermiştir:

"Bir daha tekrar edeyim ki Ege medeniyeti, tarihi ve her şeyi ile Türk ve Elene ait olan bir denizdir. Bu deniz bizi ayırmaz, bizi birleştirir. Eski coğrafya hocası şu formülle ders anlatırdı: "Ege, Anadolu kıyılarıyla Mora ve Tsalya kıyılarını ayıran bir denizdir. Müşterek Türk ve Elen telâkkilerine uyan yeni coğrafyanın formülü ise şudur: "Ege, Anadolu kıyılarını Tsalya ve Mora kıyılarına bağlayan bir denizdir. Binaenaleyh bu deniz bizim denizimizdir, Müşterek ve öz bir vatanımız olan denizdir. Kültürü Türk ve Elendir, tarihi Türk ve Elendir. Bu derece kendilerinin olan Egeyi müstakbel nesillerin ve dehrin devamınca Türk ve Elen olarak devam ettirmek hedefinden kendimizi bir an uzaklaştıramayız. Bu deniz içinde biz, yani dost, müttefik ve kardeş 'Türk-Elen milletleri kendimizi âmir, hâkim ve efendi sayarız." Metaksas bu bakış açısına Elen kamuoyu kadar Türk kamuoyunun da inandığını bildiğini söylemiştir. İki ülke hükümetlerinin bu mühim milli ve hayati gayeyi kendi kuvvetlerine dayanarak devam ettireceklerini, iki milletinde en azami itimadı gösterdiklerini aktarmıştır. Ankara ve Atina'nın Ege emniyeti üzerinde, Ege'de Türk ve Elen menfaatlerinin güvenliği üzerinde her zaman tek merkez halinde hassas olduklarını dile getirmiştir (Nazif, Haber, 19 Ekim 1937: 8).

Yunan Donanma Komutanı Amiral Ekonomu da gazetecilere beyanat vermiştir. Ekonomu, Yunanistan'ın dostu ve müttefiki olan Türkiye'ye gelmiş olmaktan dolayı duyduğu sevinci ifade etmiştir (Kurun, 19 Ekim 1937: 10). Türkiye ve Yunanistan arasındaki dostluğun ilk temellerinin, deniz silâhlarının sınırlandırılması antlaşmasıyla atıldığını söyleyen Ekonomu antlaşmanın tesis edilen dostluğa olan katkısını dile getirmiştir. Ekonomu sözlerinin devamında:

Bir denizci sıfatı ile bu mesut dostluğa yol açmış olduğumdan kendimi bahtiyar sayıyorum. Geçen sene, başta Yavuz olduğu dört torpidonuz ve beş denizaltı geminiz evvelâ Malta'ya ve sonra da Yunan limanlarını ziyaret etti. Donanmanızın büyük bir muvaffakiyete ile başardığı bu muntazam seyahat her cihetle takdire şayandır. Yunan donanması, bilhassa denizaltılarının iştirakiyle henüz böyle bir seyahat yapamadı. Türk-Yunan dostluğunun gayesi sulhtur. Memleketlerimiz bu uğurda her türlü gayreti sarf ediyorlar (Son Posta, 19 Ekim 1937: 6). Fakat menfaatlerimizi haleldar eden bir vaziyet hadis olduğu zaman müştereken icap eden tedbirleri almağı da biliriz" (Kurun, 19 Ekim 1937: 10) demiştir.

Şirket vapuru Averof'tan rıhtıma gelirken limanda bulunan vapurlar devamlı bir biçimde düdükleriyle misafiri selamlamışlar ve rıhtımı üzerini dolduran halk kitlesi bu selamlamaya alkışlarla eşlik etmiştir. Askeri merasim ve her iki ülkenin milli marşlarının çalınmasının ardından misafiri heyet otomobillerle Perapalas'a gitmişlerdir (Ulus, 19 Ekim

1937: 5). Yunan Başvekilinin geleceğini haber alan binlerce insan kitlesi Tophaneden Perapalas'a Oteli'ne kadar olan bütün caddeleri doldurmuştur. Otomobilleriyle otele giden güzergâhtan geçen Yunan misafirler halk tarafından coşkulu bir şekilde selamlanmıştır (Tan, 19 Ekim 1937: 9).

Yunan Başbakanı Metaksas ile birlikte gelen heyette Matbuat ve Propaganda Umum Direktörü Papadakis, Yunan Hariciye Nezareti Türkiye İşleri Şubesi Direktörü Jan Romanos, Balkan İşleri Direktörü D. Konstas, Yunan Başvekâleti Hususi Kalem Şefi Andraklis, Kumandan ve Başvekâlet Yaveri Nobelis, Hariciye Nezareti Ateşesi Adopulos, Atina Ajansı Direktörü Vekiarellis, Matbuat Müsteşarlığı Raportörü Matanos ile birlikte 8 gazeteci ve bir foto muhabiri yer almıştır (Ulus, 19 Ekim 1937: 5).

Perapalas'ta bir müddet dinlenen Yunan heyeti saat 19.15'te tekrar Tophane Rihtımına gelmiş ve buradan Şirketi Hayriye'nin 71 numaralı vapuru ile Haydarpaşa'ya hareket etmişlerdir. Haydarpaşa Türk ve Yunan bayraklarıyla süslenmiş istasyonun içini ve dışını dolduran halk kitlesi tarafından tezahüratlarla selamlanmışlardır. Garın içinde Metaksas'a askeri bir karşılama yapmış, Türk ve Yunan Milli Marşları çalınmıştır. Saat 19.00'da Yunan Başbakanı, eşi beraberinde Türkiye'nin Atina elçisi Ruşen Eşref Ünaydın ve eşi, Yunan elçisi, Hariciye Kalem Mahsus Müdürü Refik Amir Kocamaz ile birlikte kendilerine tahsis edilen hususi trenle birlikte Ankara'ya hareket etmişlerdir. İstasyonda misafir Yunan heyetini Vali Üstündağ, Merkez Kumandanı, Yunan Donanması Kumandanının içinde yer aldığı isimler uğurlamışlardır (Ulus, 19 Ekim 1937: 5). İstanbul'a iki gün öncesinde gelen Yunanlı gazetecilerde aynı trenle Ankara'ya gitmişlerdir (Tan, 19 Ekim 1937: 9).

Ankara'ya gitmek üzere yola çıkan General Metaksas, İzmit'ten geçerken bir grup halk kitlesi kendisine tezahüratlarda bulunmuştur. Özellikle Yunanistan'dan gelen mübadil Türkler tarafından Metaksas'a Rumca, Yunanistan'dan gelmiş Türkler olarak orada geçirmiş olunan hayatın kıymetini hatırlarını unutmadıklarını belirterek 'hoş geldiniz' sözleriyle karşılamışlardır. Konuşan sözcü Türk ve Elen dostluğunun günden güne daha sıkı ve daha samimi olmasını temenni ettiklerini dile getirmiştir. Başvekil Metaksas buna karşılık önce hatibe teşekkür etmiş ve kendi namına oradaki tüm vatandaşlarına teşekkürlerini bildirmesi ricasında bulunmuştur. Metaksas Türk-Elen dostluğu hususunda kendisinin de tamamıyla aynı fikirde olduğunu aktarmıştır. Türk ve Yunan milletleri arasında kardeşçe ilişkileri devam ettirmek için herkesin çalışmaya mecbur olduğunu söylemiştir. Metaksas, Ankara'ya Büyük Önder Kemal Atatürk'ü ve Türk cumhuriyet hükümetini selamlamak üzere gittiğini ifade etmiştir. Kalabalık halk topluluğu 'yaşa' sesleriyle Metaksas'ı uğurlamıştır (Kurun, 20 Ekim 1937: 10).

3. General Metaksas'ın Ankara'daki Görüşmeleri

Özel trenle Haydarpaşa'dan hareket eden Yunan Heyeti sabah 10.05'te Ankara'ya ulaşmıştır. Yunan Başbakanını istasyonda Başbakan Celal Bayar ve eşi, Hariciye Vekili Rüştü Aras, Hariciye Müsteşarı Numan Rifat Menemenci, Başvekâlet Müsteşarı Kemal Gedeleş, Ankara Garnizon Kumandanı General Mustafa Göker, Vali Nevzad Tandoğan, Hariciye Vekâleti Birinci Daire Reisi Cevad Açıkalin,

Merkez Kumandanı Ali Demir, Emniyet Müdürü Sadri Aka tarafından karşılanmıştır. Askeri törenin ardından Türk ve Yunan Milli Marşları çalınmıştır. General Metaksas istasyonu dolduran binlerce kişinin alkışları arasında kendisine tahsis edilen otomobille Ankara Palas'a gitmiştir (Son Telgraf, 19 Ekim 1937: 1, 2). Ankara Palas Oteli civarı Türk ve Yunan bayraklarıyla süslenmiştir. Otel önünde toplanan kalabalık bir halk kitlesi Yunan sefiri alkışlamıştır (Yeni Asır, 20 Ekim 1937:5). General Metaksas öğleden önce Çankaya'ya Cumhurbaşkanlığı köşküne giderek defteri mahsusa ismini yazdırmıştır (Anadolu, 20 Ekim 1937:1). Ankara Palasta 'ki yemeğin ardından Metaksas ve beraberindeki heyetin Ankara'daki gezintilerine devam edeceği Çubuk Barajı ile Ankara'nın görünmeye değer yerlerini ziyaret edecekleri bildirilmiştir (Son Telgraf, 20 Ekim 1937: 2).

Yunan Başbakanı sabah saat 09.00'da Yunan Konsolosluğuna giderek kırk beş dakika kalmıştır. Daha sonra Metaksas Yunan sefiri Rafaele ile birlikte İsmet İnönü'yü köşklerinde ziyaret etmiştir. Bu görüşme bir saat sürmüştür (Kurun, 21 Ekim 1937: 1). Bayan Metaksas'da öğleden önce Bayan Bayar'ı ve Bayan Çakmak'ı ziyaret etmiş daha sonra bu ziyaretlere Bayan Bayar ve Bayan Çakmak tarafından karşılık verilmiştir (Tan, 20 Ekim 1937: 10). Misafir Yunan Başbakanı öğleden evvel Çubuk Barajına giderek bölgede motorla bir gezinti yapmıştır. Baraj Müdürü kendilerine baraj hakkında bilgi vermiştir (Kurun, 21 Ekim 1937: 1). Yunan Başbakanı barajdaki gezintiden dönüşte Samanpazarı, Cebeci ve Yenişehir'den geçerek şehri dolaşmışlardır (Kurun, 21 Ekim 1937: 4). Yunan heyeti askeri fabrikalar ve Harbiye Okulunu 'da gezmişlerdir (Türk Dili, 22 Ekim 1937: 1).

General Metaksas, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, Genel Kurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ile Başbakan Celal Bayar'ı ziyaret etmiştir (Son Telgraf, 19 Ekim 1937: 1, 2). Celal Bayar ile Metaksas'ın iki ülkeyi ilgilendiren meseleler hakkında görüşmesi bir buçuk saat sürmüştür. Müzakerelerin bütün safhaları iki hükümet reisini de memnun etmiştir (Cumhuriyet, 21 Ekim 1937: 1).

Ziyarete ilişkin bir resmi tebliğ yayınlanmıştır. Bu tebliğde iki dost ve müttefik ülkenin devlet adamlarının görüşmeler sırasında gerek beynelmilel konuları gerekse memleketlerini doğrudan doğruya ilgilendiren meseleleri tetkik ettikleri belirtilmiştir. İki dost ülkenin devlet adamlarının Balkan Antantına bağlılıklarını bir kere daha müşahade ettiklerine değinilmiş, iki ülke tarafından takip edilen siyasete ve iki memleketin ortak menfaatlerine her bakımdan mutabık bulunan bu siyasete devam etme kararı aktarılmıştır. Yunanistan ve Türkiye tarafından takip edilen uluslararası sahadaki tam mutabakatın büyük bir memnuniyetle görüşüldüğü bildirilmiştir (Ulus, 22 Ekim 1937: 1; Türk Dili, 22 Ekim 1937: 1).

Dışişleri Bakanlığında Hariciye Vekili Doktor Rüştü Aras ile uzun müddet konuşmuş olan Metaksas gazetecilere yapmış olduğu açıklamada Yunan milletinin hangi şartlar altında olursa olsun ve her zaman Türk milletiyle beraber olacağını ve ondan asla ayrılmayacağı beyan etmiştir. Metaksas konuşmasında "Eğge, bizim müşterek denizimizdir. Bu denizde biz amir, hâkim ve efendiyiz" demiştir (Anadolu, 20 Ekim 1937:1).

Daha sonra Rüştü Aras, Fevzi Çakmak ve Celal Bayar Ankara Palas'a giderek mukabil ziyaretlerde bulunmuşlardır. General Metaksas aynı gün saat 15.30'da Büyük Millet Meclisi Başkanı Abdülhalik Renda'yı ziyaret etmiştir. Saat 16.00'da bu ziyaretin kendisine iade olunacağı aktarılmıştır (Son Telgraf, 19 Ekim 1937: 1, 2). Yunan Başvekil Metaksas akşam saat 17.00'da Çankaya'da Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından kabul edilmiştir. Tevfik Rüştü Aras'ın da hazır bulunduğu görüşme iki saat sürmüştür. Görüşme sonrası General Metaksas Türk ve Yunan basınına duygu ve düşüncelerini içeren bir açıklama yapmıştır. Metaksas, dost ve müttefik Türk milletinin büyük şefi tarafından kabul edilmiş olmak ve Yunan milletinin Türk milletine karşı duyduğu sevgi ve sıcak dostluk hislerini ifade etmek fırsatı bulmaktan dolayı duyduğu mutluluğu dile getirmiştir (Haber, 20 Ekim 1937: 7). Gerçekleşen bu görüşmede 14 Eylül 1933 tarihli 'Samimi Antlaşma Misakının' kapsamının genişletilmesi, Balkan Paktının durumu ve geleceği, Bulgaristan'ın Trakya ve Ege Denizine ilişkin faaliyetlerine yönelik askeri alanda alınacak tedbirlerle Türkiye ve Yunanistan'ın ortak hareket etmesi konularında anlaşma sağlanmıştır (Ertan ve Demirtaş, 2022: 180).

Aynı günün akşamında saat 20.30'da Ankara Palas'ta Celal Bayar ve eşi tarafından Metaksas ve beraberindeki heyet şerefine bir akşam yemeği tertip edileceği bildirilmiştir (Son Telgraf, 19 Ekim 1937: 1, 2). Ankara Palas'taki akşam yemeğinde Celal Bayar ve Metaksas karşılıklı konuşmalar yapmışlardır. Bayar konuşmasında:

"Esasen milletler arasında müşterek ideali istihdaf eden menfaatler ve aynı fikirler üzerine itina eden bir dostluktan daha sağlam bir dostluk tasavvur olunamaz. İnsaniyet üzerine vahim endişelerin çökmüş olduğu ve daha iyi bir istihsal için yapılan teşebbüslerin neticesiz gayretler halinde dağıldığı bir zamanda milletlerimiz arasında sarsılmaz bir dostluğun vücut bulmuş olmasından dolayı hakkıyla iftihar edebiliriz. Balkan Antantı, dost ve müttefiklerimizle sıkı bir işbirliği halinde, ihtiyatkâr bir ilerleyişle, ikdam ve cesaretle fırtınaları ve karışıklıkları ile tanınmış bir muntıkada değişmez bir sulh ve emniyet binası kurduk."

Celal Bayar, hemen hemen bütün Balkanları kapsayan sahada altmış milyonluk bir nüfus kitlesi ile bütün dünyayla bir ve son derece ahenktar birlik manzarası kurulduğunu ifade etmiştir. İki ülkenin sulh ve azimle anlaşma siyasetine girdiğini dile getirmiştir. Metaksas'ın Ankara'yı ziyaretiyle devamlı ve ahenktar bir şekilde ilerleyen dostluğun yeni ve parlak bir safhayı açtığını belirtmiştir (Ulus, 20 Ekim 1937: 5). Bayar, Türkiye ile Yunanistan'ı birbirine bağlayan dostluğun tarife ya da teyide ihtiyacı bulunmadığını belirtmiştir (Ulus, 20 Ekim 1937: 1). Bayar, iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin bir dinamizm içinde ve iki memleketin yüksek menfaatleri yararına daha da büyüdüğünü dile getirmiştir. Dost ve müttefik Yunanistan'ın büyük hükümdarının dirayeti ve Metaksas'ın mahir idaresi altında günden güne bir kuvvet yolunda ilerleyeceğine emin olduğunu ifade etmiştir (Ulus, 20 Ekim 1937: 5). Dost ve müttefik Yunan hükümetinin reisini ağırlamaktan Metaksas gibi güzide ve sempatik bir şahsiyeti tanıma fırsatı bulmuş olmaktan dolayı duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir (Haber, 20 Ekim 1937: 7).

Başbakan Celal Bayar Ankara Palasta 'ki akşam yemeği etkinliğinde Yunan gazetecilere de açıklamalarda bulunmuştur (Ulus, 20 Ekim 1937: 1). Yunan Hükümet Reisi Metaksas ise Celal Bayar'ın konuşmasına şu sözlerle karşılık vermiştir:

"Muvasalatımdan beri mazhar olduğum harareti kabul ve hakkımda ibzal olunan muhabbet eserleri beni derin bir tarzda mütehasıs etmiştir. Ekselansınızın bana hitap eden ve asil Türk milletinin, memleketim hakkındaki dostluk hislerinin bir ifadesi olan samimi sözleri Yunanistan da heyecanlı bir mekes bulacaktır. Bu sözlere gerek şahsım namına, gerek kraliyet hükümeti ve dostluk ve ittifak paktımıza bağlı olduklarını ve ona sarsılmaz bir iman beslediklerini temin etmekle hissiyatlarına sadıkane tercüman olduğuma emin bulunduğum bütün vatandaşlarım namına teşekkür ederim." (Ulus, 20 Ekim 1937: 5).

Metaksas Türkiye ve hükümet merkezini ziyaret etmekten dolayı duyduğu mutluluğu ifade etmiştir. Çok kısa zaman içerisinde Atatürk'ün öncülüğünde Türkiye'de ortaya konulan eserler karşısında hayranlığını ifade edecek söz bulamadığını dile getirmiştir. Metaksas günden güne iki ülke arasında gelişen işbirliği ile sulh havasının genişlemesi için uygun ortamın oluştuğunu belirtmiştir. İki millet arasındaki bu ittifakın Balkan Antantının müjdesi olduğunu söyleyebileceğini belirten Metaksas Balkan Antantının dört üyesinin Balkan Yarımadasını, Avrupa'nın en barışçı ve emniyetli muntıklarından biri haline getirmekten dolayı iftihar edebileceklerini aktarmıştır. Metaksas iki ülkeyi birleştiren bağların ne kadar kuvvetli ve çözülmaz olduğunu bir kez daha müşahede ediyor olmaktan dolayı duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Bütün kuvvetini bu bağın sıkılaşmasına adadığını belirten Metaksas bu bağın gelecekte daha da sağlamlaşacağına olan inancını belirtmiştir (Ulus, 20 Ekim 1937: 5).

Akşam Matbuat Müdüriyeti misafir Yunan gazetecileri şerefine Anadolu Kulübünde bir ziyafet vermiştir. Yemeğe milletvekili gazeteciler, Atina ve Anadolu Ajansları Direktörleri, Matbuat Genel Direktörlüğü Erkânı ve gazeteciler katılmıştır. Yemekte Matbuat Baş Müşaviri Burhan Belge'nin dostluk hissiyatı taşıyan konuşmasına misafir gazetecilerden Matamatso karşılık vermiştir (Haber, 20 Ekim 1937: 7). Diğer taraftan Gazeteciler Birliği Başkanı Falih Rıfkı Atay tarafından Yunan gazetecileri için öğle yemeği tertip edilmiştir. Gazeteciler yemekten sonra otomobile şehirde bir gezinti yapmışlardır. Türk ve Yunan gazetecilerinin bir arada toplandıkları ziyafet samimi bir hava içerisinde geçmiştir. Yemekte Yunan Basın Birliği Başkanı Zarifis Türk meslektaşlarını gelecek ilkbaharda Yunanistan'a davet etmiştir (Kurun, 21 Ekim 1937: 4). Ankara Valisi Muhiddin Üstündağ, Yunan Donanma Kumandanı Amiral Ekonomu ile Averof Kumandan ve zabitanı şerefine Perapalas'ta elli kişilik bir yemek tertip etmiştir (Haber, 20 Ekim 1937: 7).

Sonraki gün misafir heyet ve maiyeti Ankara Palas Otelinin salonunda Celal Bayar ve Milli Müdafaa Vekili General Kazım Özalp tarafından ziyaret edilmiş daha sonra hep birlikte Mamak gaz maskesi fabrikasına gidilmiştir. Fabrika müdürünün odasında bir maske üzerinden misafir Generale bilgi verilmiştir. Fabrikada bir maskenin ilk halinden mükemmel bir koruma vasıtası oluncaya kadar geçirdiği

safhalar, fabrikanın şubeleri ayrı ayrı dolaşarak tetkik edilmiştir. Her şubede uzmanlar tarafından misafir heyete bilgi verilmiştir. Devlet adamı olma vasfının yanında aynı zamanda asker olan Yunan Başbakanı Metaksas fabrika ile çok yakından alakadar olmuş verilen malumatları can kulağıyla dinlemiştir. Metaksas fabrikadan ayrılırken takdirlerini ifade etmiştir. Saat 12.00'da Harbiye Mektebine gidilmiştir. Ziyaretçiler mektebin önünde Mektep Komutanı Albay Hamid ve Alay Komutanı Mustafa olmak üzere bir grup kalabalık tarafından karşılanmıştır. Yunan General ve vekiller haritacılık, tabiye ve tahkimat sınıflarına giderek verilen dersleri dinlemişler ve okulun öğretmenlerine teşekkür etmişlerdir. Mektep Komutanı misafirlere mektebin her tarafını gezdirerek uzun uzun izahat vermiştir. Misafir heyet ve beraberindekiler mektebin dinlenme salonunda bir süre istirahat etmişlerdir. Kendilerine Harbiye Mektebinin tarihçesi ile bu mektepte kumandanlık edenler hakkında bilgi verilmiştir (Kurun, 22 Ekim 1937: 6).

4. General Metaksas'ın Ankara'dan Ayrılışı

Metaksas ve beraberindekiler Ankara İstasyonunda İsmet İnönü ve eşi, Celal Bayar, Afet İnan, Tevfik Rüştü Aras, Şükrü Kaya, Balkan Antantına mensup ülkelerin Ankara elçileri ve ateşemiliterleri, Hariciye Vekâleti Erkânı, Ankara Vali ve Belediye Reisi Nevzat Tandoğan, Garnizon Komutanı Mustafa Gökçe, Merkez Komutanı Ali Demir, Ankara Emniyet Müdürü Sabri Ata, matbuat ve ajans temsilcileri ve binlerce halk tarafından uğurlanmışlardır. Uğurlama merasimi sıcak ve samimi bir şekilde gerçekleşmiştir. General Metaksas İsmet İnönü'ye veda ederken "Bizi unutmayınız" demiş İsmet İnönü de cevaben "Yeriniz Türk milletinin kalbindedir" demiştir. Misafir Başvekil Celal Bayar'a veda ederken kendisini ve Bayan Bayar'ı yakın bir zamanda Atina'da görme temennisinde bulunmuştur (Kurun, 22 Ekim 1937: 6).

Ankara'da üç gün kalan Yunan Başbakanı Metaksas, eşi ve beraberindeki heyetle hususi trenle Ankara'dan Haydarpaşa'ya hareket etmişlerdir. Haydarpaşa istasyonunda tertibat alınmış her taraf Yunan ve Türk bayraklarıyla donatılmıştır. Metaksas ve beraberindeki heyeti karşılayanlar arasında Vali ve Belediye Reisi Muhiddin Üstündağ, Donanma Kumandanı Amiral Şükrü Okan ve eşi, İstanbul Kumandan Vekili General Osman Tufan, Merkez Kumandanı General İhsan Ilgaz ile çok sayıda üst düzey yönetici katılmıştır. Bayan Metaksas'a Hariciye Vekâleti, Genel Kurmay Başkanlığı ve Vali tarafından hazırlanan zarif üç buket takdim edilmiştir. Misafir heyet istasyonu dolduran kalabalık halkın alkışları arasında rıhtıma çıkmışlardır. Şirketi Hayriye'nin 71 numaralı vapuruyla Tophane Rıhtımına çıkmışlardır. Tophane Rıhtımından otomobillerle Perapalas'a hareket edilmiştir. Yol güzergâhı boyunca yolları ve evlerin pencerelerini dolduran halk Metaksas'ı alkışlamıştır. Otelde bir müddet dinlenen misafir heyet daha sonra otomobillerle otelden ayrılarak İstanbul'un çeşitli yerlerini ziyaret ederek gezmişlerdir. Nuru Osmaniye Camisine gitmişler ve Kapalıçarşı'yı gezmişlerdir. Misafirler Sultanahmet Camisini ve Ayasofya Müzesini gezmişlerdir. Daha sonra müzeler gezilmiş Taksim Meydanı'na gidilerek abideye çelenk bırakılmıştır. Saat 13.30'da Vali Muhiddin Üstündağ tarafından misafir Yunan heyeti için Perapalas'ta yemek tertip edilmiştir (Son Telgraf, 22 Ekim 1937: 2).

Ankara'ya dair intibaları ve iki dost memleketin yakınlığı hakkında gazetecilere beyanatta bulunan Metaksas Ankara'da geçirdiği birkaç günün kendisi için unutulmaz bir hatıra olacağını belirtmiştir. Ankara'daki karşılamada derin bir samimiyet ve kati bir emniyet bulduğunu dile getiren Yunan Başbakanı karşılıklı olan bu emniyetin Türk-Yunan ilişkilerinin en karakteristik çizgisini teşkil ettiğini ifade etmiştir. Ankara'da yapmış olduğu görüşmelerin iki millet arasındaki ilişkileri daha da takviye ettiğini söylemiştir. General Metaksas ve beraberindekilerin akşam Averof zırhlısıyla İstanbul'dan ayrılacağı ve Yunanistan'a hareket edeceği bildirilmiştir (Son Telgraf, 22 Ekim 1937: 2).

Metaksas aynı gün saat 16.15'te otomobille Fener Patrikhanesine gitmiş ve patriği makamında ziyaret etmiştir. Patrik tarafından saat 18.30'da Pera Palas'a gidilerek iade-i ziyarete bulunulmuştur. Patrik, Metaksas'a hitaben bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında büyük şef Atatürk'ün idaresi altında cumhuriyet rejiminin gelişmelerini görmek üzere Türkiye'ye gelen ve Ankara'yı ziyaret eden Yunan Başvekil Metaksas'ın daha sonra bütün Ortodoksların merkezi olan Fener Patrikhanesini ziyaret etmesinden dolayı duymuş olduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Patrik, Metaksas'ın sevgi ve barışa hizmet eden bu ziyaretini takdir etmiş ve başarı dileklerini iletmiştir. Patrik daha sonra Metaksas'a altın bir haç vermiştir. Aynı günün programı kapsamında saat 19.00'de Yunan Konsolosluğunda bir kabul töreni merasimi yapılmıştır. Metaksas bu kabulde İstanbul'daki Yunan göçmenleri kabul etmiş ve kendileriyle bir müddet görüşmüştür.

İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Mustafa Üstündağ tarafından Park Otel'de saat 21.30'da hususi bir akşam ziyafeti tertip edilmiştir. Metaksas yemeğin ardından Tophane'ye hareket etmiş 71 numaralı şirket vapuru ile Averof gemisine geçip Türkiye'den törenle uğurlanmıştır. Başvekil Metaksasla beraber Türkiye'nin Atina elçisi Ruşen Eşref Ünaydın ve eşi de Atina'ya gitmişlerdir (Ulus, 23 Ekim 1937: 5). Kemal Ünal "Uğurlarken" başlıklı yazısında;

"Sayın Elen Lideri, Ulu Öndere hürmetlerini, huzurlarında ifadede büyük bahtiyarlık duyduğunu söyledikten sonra, Atatürk'ün yüce varlığına beslediği hayranlık hissini de her zaman hudutsuz olduğunu ilâve etmişlerdir. Yunan milletinin bütün temayüllerini temsil eden sayın Başvekil, bu asil hislerinde de şüphesiz Elen halkı ile beraberdir. Hükümet reisimiz de, Elen matbuatının güzide mümessillerine Türk - Yunan kardeşliğini her türlü tarif ve teyidden müstağni bulduğunu söylerken Türk halkının samimi hislerini en geniş salâhiyetle ifade ediyordu. İki hükümet reisi de, Türk- Yunan dostluğunun bariz vasfı dinamizm olduğunda birleşmişlerdir. Filhakika kaynağı iki milletin iç hayatındaki yapıcılık kudreti olan bu dinamik münasebet, dünya hadiselerinin sert ve haşin akışı içinde, daima mesut neticeler vermiştir. Ve her zaman verecektir. Ankara ziyareti, şeflerin yakın teması içinde, barışı bir kat daha takviye ettiğinden, yalnız memleketlerimizde değil, hemen her yerde ancak memnuniyetle karşılanacaktır. Ekselans Metaksas, Ankara'dan çok değerli intibalarla ayrıldığını söylüyorlar. Mümtaz şahsiyetlerinin burada bıraktığı intiba da aynı kuvvet ve kıymettedir. Yolculuğunda ise Türk halkının dost yunan milletine sevgi ve saygısı kendileriyle beraberdir" (Ulus, 22 Ekim 1937: 1).

Yunan Başvekilin uğurlandığı günlerde Balkan Antantı'nın üç önemli üyesinin Genelkurmay Başkanlarının Türkiye'yi ziyaret edecekleri bildirilmiştir. Yunan Genelkurmay Başkanı General Papagos, Yugoslav Genelkurmay Başkanı ve Romanya Genelkurmay Başkanını yakın tarihte Türkiye'ye gelecekleri aktarılmıştır (Tan, 22 Ekim 1937: 10).

Washington'daki Türk Büyükelçisi tarafından Yunanistan Başbakanı Metaksas'ın Türkiye'yi ziyareti hakkında Türk Dışişleri Bakanlığına gönderilen yazıda, New York Times gazetesinin 23.10.1937 tarihinde yayımlanan makalesine yer verilmiştir. Makalede, Yunan Başbakanı Metaksas'ın resmi ziyaretinin son bulduğu ve Yunanistan'a dönmek üzere İstanbul'a hareket ettiği aktarılmıştır. Yazıda Metaksas'ın Atatürk tarafından kabulü ile Türk devlet adamlarıyla uluslararası öneme haiz ve özellikle Türk-Yunan müşterek menfaatlerini alakadar eden meselelerin tetkik edildiğine değinilmiştir. Her iki hükümetin de Balkan Antantının Avrupa sulhuna yardım eden bir vesika olduğuna dair olan kanaatlerini tekrar ifade ettiklerinden bahsedilmiştir. Gazete muhabirinin General Metaksas ile olan mülakatında Yunan Başbakanının kendisine Ankara ziyaretinden çok memnun olduğunu ve Türk-Yunan dostluğunun bu vesileyle teyit edildiğini, sulhu muhafaza etmek isteyen her bir devlete yardıma hazır olduklarını söylediği aktarılmıştır (BCA, 502.23265/101.891.1/2).

Yunan Başbakanının ziyaretinin ardından Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluk bağları kesilmeden devam etmiştir. 26-30 Nisan 1938 de Başbakan Celal Bayar, Yunan Başbakanı Metaksas'ın ziyaretine karşılık vermek ve yeni Türkiye-Yunanistan anlaşmasını imzalamak üzere Atina'ya gitmiştir (Ertan ve Demirtaş, 2022: 185).

5. General Metaksas'ın Türkiye Ziyaretinin Türk Basınındaki Akisleri

Yunan Başvekili Metaksas'ın Ankara ziyareti ve yapmış olduğu ikili görüşmeler gerek Türk basınında gerekse Yunan basınında geniş bir şekilde yer almıştır. "Dost memleketin kıymetli Başvekili Hoş geldiniz" başlığıyla yer verilen haberde 'dost ve komşu Yunanistan'ın Başvekili General Metaksas bugün İstanbul'a geliyor' denilmiştir. Metaksas'ın İstanbul'da birkaç saat kaldıktan sonra Ankara'ya hareket ederek hükümet erkânıyla görüşeceği bildirilmiştir. Bu ziyareti bütün Türklerin memnuniyetle karşıladıkları belirtilmiş ve Türkiye ile Yunanistan arasında kurulan ve gün geçtikçe kuvvetlenen dostluk bağının iki milletin kalbinde kökleştiği ifade edilmiştir. Sulhtan, sulh ve sükûn içinde ilerlemekten başka bir gaye beslemeyen iki memleketin bu gayenin temini için el ele verdikleri ifade edilmiştir. Dünyanın içinde bulunduğu karışık vaziyet ve farklı yerlerde sulhu tehlikeye düşüren hadiselerin Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluğun ne derece lüzumlu ve kıymetli olduğunu gösterdiği aktarılmıştır. Türk ve Yunan dostluğu ile temeli atılan Balkan Antantıyla bir dönem dünyanın en karışık köşesi olan Balkanlarda sulh ve sükûnün temin edildiği, Balkanların dünyanın en emniyetli yeri haline aldığı vurgulanmıştır (Akşam, 18 Ekim 1937: 1).

Falih Rıfki Atay "Misafirimiz" başlığıyla kaleme aldığı yazısında Yunan Başbakanı Metaksas'ın Türkiye'ye gelişini değerlendirmiştir. Atay, senelerden beri gittikçe

kuvvetlenerek devam eden Türk-Yunan dostluğunun Metaksas'ın iktidarı döneminde daha da kuvvetlendiğini belirtmiştir. İki ülke arasındaki dostluğun içerisinde bulunulan zaman aralığında dünya politik şartları içerisinde daha da ehemmiyet arz ettiğini belirten Atay, dostluk kadar kuvvetli olan barışa sadık kalma ahdinin Avrupa için bir ferahlık noktası teşkil ettiğini dile getirmiştir. Atay yazısına şu sözlerle devam etmiştir:

"Ekselans Metaksas, 4 Ağustos 1936 tarihinden beri Yunanistan idaresinin başındadır. O yalnız bir Başvekil değil, bir rejimin kurucusu, Yunan milletinin temayüllerini tamamen temsil eden bir lider, bütün manası ile milletin mukadderatını sevk ve idare eden bir şefdir. Metaksas karışık memlekete sükun, rahatsız halka huzur, sarsılmış ekonomiye nizam, milli müdafaa cihazlanmasına yeni bir hız verdi. Metaksas Yunanistan'ı bir istikrar ve inkişaf manzarası almıştır. Bu halden bizim kadar kim memnun kalabilir? Durlu, nizamlı ve kuvvetli bir Yunanistan, Balkanları ve Akdeniz'i alakalandıran her türlü davalar için büyük bir inancadır. Metaksas iktidarının, dost memleketin kuvvetlendiği haberini veren her muvaffakiyeti Türkiye kamuoyu için bir müjde teşkil eder" (Atay, Ulus, 19 Ekim 1937: 1,5).

General Metaksas'ın Balkanlara dair düşünceleriyle ilgili olarak Şakir Rasim Çeçen, "Yunanistan'ın en çalışkan adamı: General Metaksas" başlıklı yazısında şu ifadelerle yer vermiştir:

"Balkan ittifakına candan bağlıdır. Harici siyasetten bahsetmeye başladığı zaman bu ittifakın, hassaten Türk dostluğunun kıymet ve ehemmiyetini tebarüz ettirmekten ve bunu tekrarlamaktan zevk duyar. Türk devlet adamlarıyla temas etmek ve kabinenin siyasetini müttefik ve dost Türkiye'ninkisiyle müvazileştirmek için zuhur eden fırsatlardan azami istifade etmeği pek sever. Türkiye'nin kuvvetlenmesini, Yunanistan'ın kuvvetlenmesi gibi sayar" (Çeçen, Akşam, 18 Ekim 1937: 5).

General Metaksas 1923'te siyasi hayata atıldıktan sonra Türk-Yunan dostluğunun ve Balkan memleketleri arasında anlaşmanın coşkulu savunucusu olmuştur. Yunanistan'da iş başına geçtiği zamandan beri General Metaksas birçok büyük işler başarmış ve Yunanistan'ı her hususta daha da fazla kuvvetlendirmiştir. Metaksas'ın ziyaretine dair şu ifadelerle yer verilmiştir:

"B. Metaksas, dün de yazdığımız gibi, bugün öğleden sonra Averof kruvazörüyle İstanbul'a gelecek ve merasimle karşılanacaktır. Muhterem misafirimiz bu akşam hususi trenle Ankara'ya hareket edecektir. Gerek İstanbul'da gerek Ankara'da istikbal hazırlıkları yapılmıştır" (Akşam, 18 Ekim 1937: 1). Akşam gazetesinde General Metaksas'ın Türkiye ziyaretinin Atina gazetelerinde nasıl yankı bulduğuna da yer verilmiştir. Verilen haberde Yunanistan da çıkan gazetelerde Başvekil Metaksas'ın Ankara seyahatine dair heyecanlı baş makalelere yer verildiği bildirilmiştir (Akşam, 18 Ekim 1937: 1). Haberin devamında şu sözlerle yer verilmiştir:

"Katimerini diyor ki: Türk topraklarından atılan selam toplarıyla mukabele göreceğ olan Averof'un bugünkü selam topları, silah çatırtılarının, top seslerinin ve askerlerimizin heyecanlarının bundan böyle Türk topraklarında ikiz kardeşleri bulunduğunu gösterecektir. Başvekil Metaksas,

hükümetin başına geçtiği zaman, kuvvetli surette tesis edilmiş bir Türk-Elen dostluğu bulmuştur. Fakat Metaksasın yaratıcı zihniyeti, Yunanistan'ın kara, deniz ve hava kuvvetlerinin takviyesiyle bu dostluğa yeni bir resanet vermiştir. Büyük adamların hususiyetini teşkil eden bir samimiyet ile Kemal Atatürk, Yunanistan ve Türkiye arasında artık hudut bulunmadığını ilan eylemişti. Türkiye ile Yunanistan'ın bir tek orduya malik bulduklarını söylemekle Başvekil Metaksas, evvelki gün, bu sözü ikmal etmiştir. Bu vaziyette, imzalanacak yeni anlaşmalar mevzuu bahis olamaz. Fakat çok daha iyi bir ihtimal mevcuttur. Türk-Elen dostluğunu genişletmek. Zira ufukla daima açık ve ölçülmeyecek derecede vasideir” (Akşam, 18 Ekim 1937: 6).

Akşam gazetesinde Metaksas'ın Ankara ziyaretinin Yunan basınındaki yansımalarına değinilmiştir. Messenger d' Athenes, Elefteron Vima, Helinikon Mellon da Türk-Elen dostluğundan heyecanla bahsedildiği aktarılmıştır. Gazeteler aynı zaman da Başvekil Metaksas'ın Türkiye'ye hareket etmeden önce kral ile bir görüşme yaptığını yazmışlardır (Akşam, 18 Ekim 1937: 6). Söz konusu ziyarete ilişkin Atina gazetelerinin de değerlendirmelerine yer verilmiştir. Atina'daki gazetelere dair verilen haberde Başvekil Metaksasın Ankara'ya yapacağı ziyaret için iki memleket arasındaki dostluğun samimi olması halinde barış için büyük bir nimet olacağı ve bütün dünyaya ispat etmek hususunda bu ziyaretin yeni bir vesile olarak düşünüldüğü aktarılmıştır. Katimerini gazetesinde söz konusu ziyaret için, geçmişte karşı karşıya çarpışan ancak bugün sulh lehinde sarsılmaz samimi bir bağlılıkla el ele veren iki millet arasında bir temasın vukua geldiği bildirilmiştir. Haberde, iki büyük asker olan Atatürk ve Metaksasın düşüncesinin bu ziyaretin anlamını arttırdığı ve Ankara'da hazırlanan tezahüratın da eski bir silah arkadaşlığını sağlamlaştırma mahiyetinde olduğu belirtilmiştir (Akşam, 17 Ekim 1937: 4).

Şekip Gündüz “Metaksas ve Celal Bayar” başlıklı yazısında Celal Bayar'ın gerek resmi ziyafette gerekse Yunan gazetecilerine verdiği beyanatta iktidar mevkiine kim gelirse gelsin ülkenin dış siyasetinde Türk-Yunan dostluğunun daima en sağlam kilit taşı olarak kaldığını ve kalacağını aktarmıştır. Gündüz ayrıca Atatürk'ün, Yunan dostluğunun müjdecisi olduğunu ifade etmiştir (Haber, 20 Ekim 1937: 7).

Yunan hükümeti reisi Türk hükümetini resmen ziyaret etmek üzere hareket etmeden önce Yunan kralı tarafından kabul edilmiş ve görüşmelerinin çok uzun sürdüğü bildirilmiştir (Akşam, 17 Ekim 1937: 4). Son Telgraf gazetesinde Yunan Başbakanı Metaksas'ın Türkiye ziyareti ve Ankara görüşmelerinin Yunan basınındaki yankılarına yer verilmiştir. Elefteron Vima gazetesi Türk-Elen işbirliğinin yeni bir hız aldığına ve ilişkilerin gittikçe daha etkili hale geldiğine değinmiştir. Proia gazetesi Türk-Elen dostluğunun iki milletin asırlarca yan yana yaşamış olmasına dayandırmıştır (Son Posta, 21 Ekim 1937: 11).

Yunan Başbakanının ziyaretinin Yunanistan'daki akislerine örnek olarak Akşam gazetesinde yer verilen Atinaika Nea gazetesinde Yunan Başbakanının ziyaretinin Türk Hükümeti ve Türk milletinin Yunanistan hakkında besledikleri samimi duyguların tezahürüne vesile olduğuna değindiği aktarılmıştır (Akşam, 21 Ekim 1937: 4). Tan gazetesinde Metaksas'ın Ankara'ya gelişinin Atina gazetelerindeki akislerine dair Yunan gazetelerinin ilk sayfalarında

Cumhurbaşkanı Atatürk ile Yunan Başbakanı Metaksas'ın renkli fotoğraflarına yer verildiği aktarılmıştır. Le Messenger d' Athenes gazetesinde söz konusu ziyaret münasebetiyle yazılan bir makalede 1930 yılında Türkiye ile Yunanistan'ın el ele verişinin bütün dünyayı hayrete düşürdüğü ve herkesin bu dostluğa inanmadığını ancak yedi sene içinde geçen hadiselerin bu düşünceleri tamamıyla yalanladığı yazılmıştır. Vradini gazetesinde ise Türk milletinin her vesile ile iki memleket arasındaki çözülmez ve kardeşçe işbirliğine olan bağlılığını gösterdiğini belirtmiştir. Katimerini gazetesi Türklerin gösterdiği samimiyetin nedenlerini muahedelerin dışında aramak gerektiğini belirtmiş ve iki ülke arasındaki samimiyetin karşılıklı menfaatlerin iyi anlaşılmasından dolayı ortaya çıkan havanın mahsulü olduğuna değinilmiştir (Tan, 21 Ekim 1937: 10).

Şevket Bilgin “Metaksas Memleketimizin Misafiridir” başlıklı yazıda Metaksas'ın Türkiye'ye gelişinin iki millet arasındaki dostluk bağı kuvvetlendirdiği ve Metaksas'ın büyük bir coşkuyla karşılandığı ifade edilmiştir. Bilgin, Yunanistan'ın vaziyetinin parti kavgaları içinde yıprandığı günlere nispeten çok değiştiği aktarılmıştır. Yunan milletinin Metaksas'ın mahirane idaresi ile şuursuz mücadelelerden kurtularak milli birliğe kavuştuğu, maddi ve manevi bir kalkınmanın ferahlığını duyduğu belirtilmiştir. Yunan ordusunun Balkan orduları arasında kuvvetli ve şerefli mevkiini aldığı ifade edilmiştir. Bilgin yazısının devamında:

“Bu temasların birlik mefkûresine yeni enerjiler, yeni kuvvetler ilave edeceği, bilhassa dünya sulhunun büyük buhranlar geçirdiği göz önünde tutularak, Türkiye Yunanistan'la birlikte Balkan Antantının müşterek hareket tarzı üzerinde görüşmeler yapılacağı şüphesizdir.” demiştir (Bilgin, Yeni Asır, 19 Ekim 1937: 1).

Naşid Uluğ tarafından kaleme alınan “Metaksas Rejimi” başlıklı yazıda Birinci Dünya Savaşı sonrası maziyi tasfiye, anlaşma ve sulh uğrunda birbirine bağlanma bakımlarından bütün insanlığa yepyeni bir örnek vermiş olan iki milletin şefinin Ankara'da buluşmasının insanlığın acılarını dindirmeye çalışanları bir kere daha sevindireceğini belirtmiştir. Uluğ yazısına şu sözlerle devam etmiştir:

“Saadetini gerçekten dilediğimiz ve derin bir sevgi ile bağlı bulunduğumuz Elen milletini, yıllardan beri geçirdiği fırtınalar ve sarsıntılar arasından selâmet sahiline ulaştıran, emniyetli bir idareye kavuşturan generalin eserini hakkıyla tanımak için, bu memleketin on beş yıllık siyasi hayatına kısaca bir göz atmak lâzımdır. Bugün mesut günler yaşayan bu yurdun ön beş yıllık hayatı, liberal anarşik hayatın ibret sahneleriyle doludur (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937, s.1). Yunanistan 1923 de sulha kavuştuktan sonra çetin mücadelelere sahne oldu ve 1929 Mart'ında Papanastasyu'nun gayretiyle cumhuriyet ilan edildi. Birkaç ihtilal hükümetinden sonra General Pangalos iktidar mevkiini eline geçirerek diktatörlük ilan etti. 1925 ilkteşrininde Pangalos düştü. 1933 yılına kadar liberal partisi başkanı olarak memleketi idare eden Venizelos, bu yılın martında mevkiini Ahali Partisi Başkanı Çaldarise bırakmaya mecbur oldu. Monarşist olan Çaldarise cumhuriyet rejimine birden dokunmadı. 1935 Martının başında Yunanistan'da sonunda Venizelos'u siyaset hayatından ve yurdundan ebediyen uzaklaştıran büyük bir ihtilal koptu. Bütün yurdu baştanbaşa tahrip tehlikesi gösteren bu isyana

karşı tedbirler arayan hükümet reisi, General Metaksas ile fikir mutabakatı temin etmek ihtiyacını duydu” (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937, s.4).

Yunanistan bu olayların ardından seçim mücadelesine girmiştir. Baştaki iki büyük parti Ahali ve Liberal partilerinden başka irili ufaklı yirmi iki tane partinin etrafında millet parçalanmış idi. Yeni iç karışıklıkların karşısında General Kondilis taçlı bir demokrasi kurmak azim ve kararıyla hükümet başına geçmiştir. Yapılan plebisit sonucunda Majeste Yorgi ülkeye çağrılmış ve Demircis hükümet reisi olmuştur. Yaşanan iç gelişmeler sonucunda Meclisin feshi ve yeniden seçim yapılması için kraldan onay almıştır. 26 İkinci kanun 1936 seçimlerinde Venizelos aleyhtarları 144 ve Venizelos taraftarları 141 milletvekilliği kazanmışlardır. Komünistler ise 15 milletvekili çıkartmışlardır. Ortaya çıkan vaziyet Yunanistan’da bir sükün hali yaratmamıştır. Hiçbir parti ya da grup mutlak bir ekseriyet alamadığı için tek başına bir hükümet kuramamış bu nedenle milli bir kabineye gidilme zorunluluğu duyulmuştur. Şubatın başında Venizelos’un düşmanı Kondilis ölmüştür. 14 Mart 1936 da Demircis tekrar kabine kurduğu zaman Metaksas Başbakan Muavini göreviyle hükümette esaslı bir vazife almıştır. 18 Mart’ta Venizelos ve bu tarihten bir ay sonra Demircis hayatını kaybetmiştir. Bu durum karşısında ülkede General Metaksas görevi üstlenerek Hariciye Nazırlığını da üzerine almış ve hükümeti kurmuştur. Millet Meclisi General Metaksas’a büyük bir itimat reyini vermiştir (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937, s.4).

Mayıs ayında Yunanistan’da grevler ortaya çıkmış altı bin grevci polise saldırmıştır. Yaşanan olaylar ve yapılan gösteriler sonucunda Yunanistan’da kan akmış ve dokuz kişi hayatını kaybetmiş elli kişi yaralanmıştır. Ordu olaylara müdahale etmiştir. Bu gelişmeler yaşanırken 17 Mayıs’ta Çaldaris vefat etmiştir. General Metaksas yaşanan bu sarsıntılar arasında milli kalkınma tedbirleri üzerinde çalışmaya başlamıştır. General fakir düşen milleti tutumlu bir yaşayışla parasını korumaya davet etmiştir. Sınırlamalar getiren Metaksas devlet idaresinin dizginlerini sımsıkı ekinde tutarak radikal tedbirler almak için hazırlanmıştır. 1936 Ağustosunun ilk günlerinde ülkede hava yeniden bulutlanmıştır. General Metaksas ülkede yeni bir karışıklık çıkmasını diye kralında onayını alarak örfi idare ilan ederek parlamentoyu feshetmiştir. Metaksas ve arkadaşlarının parolası “çalışma, sükün ve disiplin” olmuştur. Bu parolaların bir yıllık tatbikatı ile Yunanistan siyasi sahada itibarını arttırmıştır. Müttetiklerin Yunanistan’a itimatları artmış, yeni idarenin getirdiği ekonomik, idari ve sosyal açılımlar Yunanistan’ı güçlü bir konuma getirmiştir.

Milletperver gençliği kazanan yönetim özellikle sosyal sahada geniş tedbirler almıştır. İş ve işçi meselesine çözümler aramıştır. Bütçede denge ile paranın kıymetini korumak, fakirleri ve orta sınıfı ezen ağır vergileri değiştirmek suretiyle eşitsizliği dengelemek, iş hayatını geliştirmek, üretim pahalılığını düşürmek için faiz haddini tespit, ziraat kredilerini ucuzlatmak, Makedonya’da geniş kurutma ve sulama siyaseti tatbik ederek topraklı köylüleri toprağa ve üretime kavuşturmak, Yunanlıların erbabı olduğu deniz ticaretini genişletmek, ordunun ve hava kuvvetlerinin milli ihtiyaca yeter bir hale getirilmesi için gayret göstermek bir buçuk yıllık faaliyetlerin ana hatları olmuştur. Metaksas uçurumun kenarına gelmiş yurdunu kurtarıırken o günleri

hazırlayan sebeplerle mücadeleye önem vermiştir (Uluğ, Ulus, 20 Ekim 1937, s.4).

Yunus Nadi “General Metaksas’ın Ankara Ziyareti” başlıklı yazısında Metaksas’ın ülkesinde idareyi kendi eline aldığı gündün beri iç ve dış siyasette müstesna ve seçkin bir şahsiyet olduğunu yaptığı iş ve icraatlarla ispat ettiğini belirtmiştir. Yazar, her iki Başvekil’in açıklamalarında dostluk üzerinde durarak bunu sadece hissiyattan değil akıl ve mantıktan da ilham aldığı açık bir şekilde söylediklerini aktarmıştır. Nadi yazısına şu sözlerle devam etmiştir:

“Türk -Yunan dostluğu için ne büyük mazhariyettir ki onun feyzi Balkanlar gibi daha düne kadar dünyanın en karışık parçası sayılan bir kıtadaki başlıca milletleri adına Balkan Antantı denilen bir sulh ve insanlık misakı etrafında toplamıştır. Evvelki akşamın nutuklarında bütün dünyaca örnek tutulmağa layık olan bu antantı öven ve onun müşterek müttetiklerini muhabbetle selamlayan Başvekillerimiz insanlık idealine muvaffak bir siyasetin şanlı mümessilleri olarak görünüyorlardı” (Cumhuriyet, 21 Ekim 1937: 3).

5. Sonuç

1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması’nın ardından Atina ve Ankara aralarındaki anlaşmazlığa son vermiş barışı tesis etmişlerdi. Mustafa Kemal Atatürk ve Venizelos’un girişimleriyle iki ülke arasında 1930 yılından itibaren dostane ilişkiler kurulabilmişti. Türkiye ve Yunanistan aralarındaki ilişkileri tesis ettikten sonra her iki ülkeyi de ilgilendiren Balkan coğrafyasında huzuru ve barışı sağlamak için girişimlerde bulunmuşlardır.

Yunan Başbakanı İönnis Metaksas, 18-22 Ekim 1937’de Türkiye’ye gelmiş ve hükümet merkezi Ankara’da üst düzeyde önemli isimlerle görüşmeler yapmıştır. Yunan Başbakanı Metaksas, Ankara’da Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, Başbakan İsmet İnönü, Başbakan Vekili Celal Bayar, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, Genel Kurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ile görüşmeler yapmıştır. Metaksas’a Türkiye ziyaretinde eşi ve bir grup üst düzey Yunan yetkili eşlik etmiştir.

İlk olarak İstanbul’a gelen Metaksas ardından üç gün sürecek olan ziyareti için Ankara’ya hareket etmiştir. İkinci Dünya Savaşının arifesinde yapılan bu ziyaret Türkiye-Yunanistan ilişkileri ve Balkan coğrafyası açısından büyük bir önem arz etmiştir. İönnis ve beraberindeki heyeti gerek karşılama gerekse uğurlama töreni sırasında Türk ve Yunan milli marşları çalınmış, heyetin yol güzergâhı üzerinde bulunan tüm cadde ve yollar Türk ve Yunan bayraklarıyla süslenmiştir. İlk olarak İstanbul’a gelen ve burada çeşitli görüşme ve ziyaretlerde bulunan İönnis Metaksas, daha sonra Ankara’ya gitmek üzere İstanbul’dan ayrılmıştır.

Ankara’da üç gün kalan Yunan heyeti Ankara Palas Otelinde misafir edilmiştir. Yunan heyeti Çubuk Barajı, askeri fabrikalar ve Harbiye Okulunu ziyaret etmiştir. Ankara İstasyonundan itibaren tüm yol güzergâhı Yunan ve Türk bayraklarıyla süslenmiştir. İkinci Dünya Savaşı’nın yaklaştığı bir dönemde Metaksas’ın bu ziyareti, Balkan siyaseti ve Balkan Antantının birliği açısından dikkat çekici olmuştur. Ankara görüşmeleri sadece Balkanlar için değil Avrupa’nın ve tüm dünyanın barışa olan ihtiyacını ifade etmesi açısından ilgiyle takip edilmiştir. Türk ve Yunan

yetkililerin görüşmeleri her iki ülke basınında geniş yer bulmuştur. Yunan heyetin ziyareti Balkan Antantının kuvvetlendirilmesi ve Balkan coğrafyasında sulhun korunması açısından büyük önem arz etmektedir.

Metaksas ve beraberindeki heyet, gerek İstanbul gerekse Ankara'da coşku ve sevgisiyle karşılanmıştır. İkili görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuç, Türk-Yunan ilişkilerinin daha kuvvetli ve daha sağlam bir vaziyet almış olmasıdır. Bu ziyaret Türk-Yunan dostluğunun kuvvetlenmesi ve devamlılığı bakımından dikkate değer olmuştur. İki dost ülkenin devlet adamları Balkan Antantına bağlılıklarını bu ziyaret vesilesiyle bir kere daha müşahede etmişlerdir. İki memleket tarafından takip edilen ve iki memleketin ortak menfaatlerine her bakımdan mutabık bulunan siyasete devam edilmesini kararlaştırmışlardır. Metaksas, Türkiye'yi ve hükümet merkezi Ankara'yı ziyaret etmekten dolayı duyduğu mutluluğu dile getirmiş çok kısa zamanda Atatürk'ün öncülüğünde Türkiye'de ortaya konulan eserler karşısında hayranlığını ifade etmiştir. Türk-Yunan ilişkilerinin ilerlemesinde ve dostluk bağının kurulmasında Türkiye'nin takip ettiği barışçıl dış politika ile birlikte Yunan devlet adamı Metaksas'ın takip ettiği diplomasi dili etkili olmuştur. Asker olduğu kadar kuvvetli bir siyaset adamı olan General Metaksas, iktidarı döneminde Türkiye'yle olan ilişkilerinde dostluk ve işbirliği çerçevesinde bir dış politika takip etmiştir. Metaksas'ın izlediği barışçıl siyaset Türkiye'den karşılık görmüş ve bu dönemde iki ülke ilişkileri en iyi seviyeye ulaşmıştır.

Kaynakça

- Akşin, A. (1991). *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ankarapalastaki Ziyafette, Müsterek İdeale Dayanan Dostluk, Altmış Milyonluk Bir Birlik, Türk-Elen Dostluğunun Parlak Bir Safhası, *Ulus*, 20 Ekim 1937.
- Aras, T. R. (2010). *Atatürk'ün Dış Politikası*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Atabay M. (2014). *Türk Dış Politikası*. İstanbul: Akademi Yayınları.
- Aziz Misafirimizin Ayrılışı Çok Samimi Tezahürata Vesile Oldu, Balkan Antantı Erkânharbiye Reisleri Geliyorlar, *Tan*, 22 Ekim 1937.
- Barlas, D. (1999). *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç Sempozyuma Sunulan Tebliğler*. 15-17 Ekim 1997. İsmail Soysal. (Yayıma Hazırlayan). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Başvekil Metaksas İ. İnönü, C. Bayar ve Dr. Aras'la Görüştü, *Kurun*, 21 Ekim 1937.
- Bilgin, Ş. Metaksas Memleketimizin Misafiridir, *Yeni Asır*, 19 Ekim 1937.
- Binark, İ., (1998). *Türk-Yunan Münasebetlerinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Büyük Türk Dostu ve Elen Hükümeti Başvekil Ankara'da, C. Bayar'ın Elen Gazetecilere Beyanata, *Haber*, 20 Ekim 1937.
- Büyük Türk Dostu ve Elen Hükümeti Başvekil Ankara'da, Yunan Gazetecileri Şerefine Ziyafet, *Haber*, 20 Ekim 1937.

- Clogg, R. (2007). *Modern Yunanistan Tarihi*. Çev. Dilek Şendil, İstanbul: İletişim yayınları.
- Çeçen, Ş. R. Yunanistan'ın En Çalışkan Adamı: General Metaksas, *Akşam*, 18 Ekim 1937.
- Çelikkol, O., (2015). *Dünden Bugüne Türk-Yunan İlişkileri 'ne Bir Bakış*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Dost Başvekil Ankara'da, Yunanistan'dan Gelen Mübadillerin Başvekile Tazimatı, *Kurun*, 20 Ekim 1937.
- Dost Memleket Başvekili Aramızda, M. Metaxas Dün Akşam Geldi ve Ankara'ya Hareket Etti, *Cumhuriyet*, 19 Ekim 1937.
- Dost ve Müttefik Yunanistan Büyük Bir Evladını Kaybetti, *Halkın Sesi*, 30 Ocak 1941.
- Ekselans Metaksas'ın Cevabı, Büyük Öndere ve Yeni Türkiye'ye Hayranlık, Balkan Antantının Değeri, İki Milleti Birleştiren Bağlar, *Ulus*, 20 Ekim 1937.
- Ertan, T. F. & Demirtaş, B. (2022). *Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Devlet Adamlarının Ankara Günleri (1923-1960)*. Ankara: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Fırat M. (2015). Yunanistan'la İlişkiler. İçinde: Baskın Oran (Ed.), *Türk Dış Politikası*, (s.325-355). İstanbul: İletişim Yayınları.
- G. Metaksas Dün Başvekil İsmet İnönü ile Görüştü, *Cumhuriyet*, 21 Ekim 1937.
- General Metaksas Ankara'da Büyük ve İçten Tezahürle Karşılandı, *Yeni Asır*, 20 Ekim 1937.
- General Metaksas Ankara'dan Dün Akşam Ayrıldı, Gaz Maskesi Fabrikasında, Harbiye Mektebinde, *Kurun*, 22 Ekim 1937.
- General Metaksas Bu Sabah Ankara'dan Şehrimize Geldi, *Son Telgraf*, 22 Ekim 1937.
- General Metaksas Kimdir, Neler Yapmıştır?, *İkdam (Sabah Postası)*, 30 Ocak 1941.
- General Metaksas Türkiye Hakkında Dostluk Hislerini Anlatıyor, *Ulus*, 19 Ekim 1937.
- General Metaksas, Sayın Misafirimiz Ankara'da Hararet ve Heyecanla Karşılandı, *Son Telgraf*, 19 Ekim 1937.
- Gönlübol M., & Sar C. (2013). *Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Gönlübol M., & Sar C. (2014). *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürel, Ş. S. (2018). *Tarihsel Boyutları İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821- 1993)*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hatipoğlu, M. M. (1997). *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan (1923-1954)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hilali, A., General Metaksas'ın Hayatı ve Vücuda Getirdiği Büyük Eser, General Metaksas İş Başına Geçiyor, *Akşam*, 30 Ocak 1941.
- Kamel, A. (2014). *Türk Dış Politikası*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Misafirimizin Ziyaretleri, Yunan Gazeteleri, Hararetili Dostluk Yazıları ile Dolu, *Tan*, 21 Ekim 1937.

- Nadi, Y., General Metaksas'ın Ankara'yı Ziyareti, *Cumhuriyet*, 21 Ekim 1937.
- Öztaş, S., & Kınalı, G. (2021). Atatürk Dönemi Balkan Politikası Bağlamında Türkiye-Yunanistan Ek Antlaşması. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 557-599.
- Rasim, Ş., "Yunan Başvekili ve Hariciye Nazırı General Metaksas", *Yedigün*, 29 Temmuz 1936, 7(177).
- Sandıklı, A., (2014). *Atatürk'ün Dış Politika Stratejisi: Hedefler ve Prensipler*. İstanbul: Bigesam Yayınları.
- Saray, M. (2010). *Türkiye ve Yakın Komşuları*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Sayın Misafirimiz General Metaksas Dün Ankara'dan Ayrıldılar, *Türk Dili*, 22 Ekim 1937.
- Şimşir, B. N. (2017). *İlk Dönem Türk Diplomasisi Üzerine İncelemeler (1878- 1946)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Tağmat, Ç. D. (2015). Yunan Başvekili İonnis Metaksas'ın Anılarında Türkiye Cumhuriyeti ve Mustafa Kemal Atatürk, *Eğ ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 1(2), 147-164.
- Tosun, R. (2002). *Türk-Yunan İlişkileri ve Nüfus Mübadelesi*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Yalçın D., & Akbıyık, Y. (2004). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Yunanistan 'Balkan Antantına Sadıktır ve Sadık Kalacaktır!', Başvekil General Metaksasın Harici ve Dâhili İşler Hakkındaki Sözleri, *Serveti Fünun 'Uyanış' Dergisi*, 8 Ekim 1936.
- Nazif, N., Misafir'in Haber'e Verdiği Beyanat, *Haber*, 19 Ekim 1937.
- (BCA), 502.23265/101.891.1/2. (11.08.1937).
- (BCA), 30.18.1.2/79.83.10/1, (02.10.1937)
- Yunan Başvekili Yarın İstanbul'a Geliyor, *Akşam*, 17 Ekim 1937.
- Yunan Başvekili Yarın İstanbul'a Geliyor, *Akşam*, 17 Ekim 1937.
- Atay, F. R., Misafirimiz, *Ulus*, 19 Ekim 1937.
- G. Metaksas Bugün Geliyor, Rıhtımda Karşılama, *Ulus*, 19 Ekim 1937.
- General Metaksas'ın Hayatı, *Ulus*, 19 Ekim 1937.
- Muhterem Misafirimiz Geldi, *Tan*, 19 Ekim 1937.
- Yunan Amiralinin Beyanatu, *Son Posta*, 19 Ekim 1937.
- Yunan Donanma Komutanının Beyanatu, *Kurun*, 19 Ekim 1937.
- Aziz Misafirimiz Ankara'da, *Tan*, 20 Ekim 1937.
- B. Celal Bayar'ın Elen Gazetecilere Beyanatu, *Ulus*, 20 Ekim 1937.
- Dost Başvekil Atatürk Yanında, *Haber*, 20 Ekim 1937.
- General Metaksas Ankara'ya Vardı, *Anadolu*, 20 Ekim 1937.
- Gündüz, Ş. Metaksas ve Celal Bayar, *Haber*, 20 Ekim 1937.
- Uluğ, N. Metaksas Rejimi, *Ulus*, 20 Ekim 1937.
- Başvekil Metaksas, *Kurun*, 21 Ekim 1937.
- Ünal, K. Uğurlarken, *Ulus*, 22 Ekim 1937.
- G. Metaksas Yurdumuzdan Ayrıldı, *Ulus*, 23 Ekim 1937.
- Türkiye'de Teessür, *Cumhuriyet*, 30 Ocak 1941.
- Us, A. Metaksas'ın Ölümü, *Vakit*, 30 Ocak 1941.
- Benice, E. İ. Metaksas'ın Ölümü Karşısında, *Son Telgraf*, 30 Ocak 1914.
- Dost Memleketin Kıymetli Başvekili Hoş Geldiniz, *Akşam*, 18 Ekim 1937.
- Metaksas'ın Ankara'daki Bugünkü Ziyareti, *Son Telgraf*, 20 Ekim 1937.
- Ölen Büyük Türk Dostu General Metaksas Kimdir?, *Haber*, 30 Ocak 1941.
- Muhterem Misafirimiz, "Atinaika Nea Diyor Ki", *Akşam*, 21 Ekim 1937.
- Celal Bayar G. Metaksasla Uzun Müddet Görüştü, *Son Posta*, 21 Ekim 1937.